

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رساله آموزشی احکام

(مناسک حج)
واجبات عمره و تمتع

* * *

مطابق با فتاوی

فقیه اهل البیت (ع) حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظله)

آنچه در این رساله شریفه آمده است فقط برای آموزش نبوده عمل به آن
مجزی و مبرئ ذمه است
انشاء الله تعالی.

سید

دفتري شاعر
حضرت آيت الله واعظ زاده بهسودی (مدظلہ)

کابل، جاده شهيد مزارى (۵)، حوزه علميه دارالمعارف اهليبيت (۴)

+۹۳(۰)۷۸۱۱۸۰۵۳۶

عنوان:	رساله آموزشی احکام-مناسک حج (واجبات عمره و تمتع)
نویسنده:	حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظلہ).
ناشر:	دفتر نشر آثار ...
برگ آرا:	علی عرفان
ویراستاران:	امیر محمد عرفانیان، مصطفی واعظ زاده و مجتبی حیدری
نوبت چاپ:	اول، بهار ۱۳۹۸ هـ.ش.
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه.
محل چاپ:	نشر واژه
قیمت:	۵۰ افغانی یا معادل آن.

تمام حقوق (انتشار، چاپ و ...) این اثر مربوط به دفتر نشر آثار می باشد!

مرکز پخش:

دفتر نشر آثار ...

+۹۳(۰)۷۸۴۸۷۷۸۷۷

فهرست

۱۶	تذکرات صاحب رساله
۱۹	مقدمه مؤلف
۲۳	درس اول
۲۵	حجّة الاسلام
۲۷	درس دوم
۲۷	شرایط استطاعت
۲۹	درس سوم
۲۹	شروط حجّة الاسلام
۳۱	درس چهارم
۳۱	احکام حجّة الاسلام (۱)
۳۳	درس پنجم

۳۳	احکام حجّة الاسلام (۲)
۳۵	درس ششم
۳۵	کشف خلاف
۳۷	درس هفتم
۳۷	حجّ بذلی
۳۹	درس هشتم
۳۹	میقاتها
۴۱	درس نهم
۴۱	کاربرد میقاتها
۴۳	درس دهم
۴۳	مشخصات میقاتها
۴۵	درس یازدهم
۴۵	میقاتهای حکمی
۴۷	درس دوازدهم
۴۷	احکام میقاتها
۴۹	درس سیزدهم
۴۹	واجبات عمره‌ی تمتّع
۵۱	درس چهاردهم
۵۱	واجبات احرام
۵۳	درس پانزدهم
۵۳	مستحبات احرام
۵۵	درس شانزدهم
۵۵	مکروهات احرام
۵۷	درس هفدهم
۵۷	محرمات احرام (۱)
۵۹	درس هجدهم
۵۹	محرمات احرام (۲)
۶۱	درس نوزدهم
۶۱	محرمات احرام (۳)

۶۳	درس بیستم.....
۶۳	محرمات احرام (۴).....
۶۵	درس بیستم و یکم.....
۶۵	متفرقات احرام (۱).....
۶۷	درس بیست و دوم.....
۶۷	متفرقات احرام (۲).....
۶۹	درس بیست و سوم.....
۶۹	متفرقات احرام (۳).....
۷۱	درس بیست و چهارم.....
۷۱	کفارات احرام (۱).....
۷۳	درس بیست و پنجم.....
۷۳	کفارات احرام (۲).....
۷۵	درس بیست و ششم.....
۷۵	کفارات احرام (۳).....
۷۷	درس بیست و هفتم.....
۷۷	کفارات احرام (۴).....
۷۹	درس بیست و هشتم.....
۷۹	کفارات احرام (۵).....
۸۱	درس بیست و نهم.....
۸۱	تلبیه.....
۸۳	درس سیام.....
۸۳	شروط طواف.....
۸۵	درس سی و یکم.....
۸۵	واجبات طواف.....
۸۷	درس سی و دوم.....
۸۷	احکام طواف.....
۸۹	درس سی و سوم.....
۸۹	شکایات طواف (۱).....
۹۱	درس سی و چهارم.....

۹۱	شکّیات طواف (۲).....
۹۳	درس سی و پنجم.....
۹۳	شکّیات و ظنّیات طواف.....
۹۵	درس سی و ششم.....
۹۵	مستحبات طواف.....
۹۷	درس سی و هفتم.....
۹۷	نماز طواف.....
۹۹	درس سی و هشتم.....
۹۹	سعی بین صفا و مروه.....
۱۰۱	درس سی و نهم.....
۱۰۱	کفّارات احرام (۶).....
۱۰۳	درس چهلم.....
۱۰۳	کفّارات احرام (۷).....
۱۰۵	درس چهل و یکم.....
۱۰۵	کفّارات احرام (۸).....
۱۰۷	درس چهل و دوّم.....
۱۰۷	مسائل متفرقه سعی.....
۱۰۹	درس چهل و سوم.....
۱۰۹	تقصیر.....

اعمال حج تمتّع

۱۱۲	درس چهل و چهارم.....
۱۱۳	اعمال حج تمتّع.....
۱۱۵	درس چهل و پنجم.....
۱۱۵	وقوف در عرفات.....
۱۱۷	درس چهل و ششم.....
۱۱۷	مستحبات وقوف در عرفات.....
۱۱۹	درس چهل و هفتم.....
۱۱۹	وقوف در مشعر.....
۱۲۱	درس چهل و هشتم.....

۱۲۱	مستحبات و قوف در مشعر
۱۲۳	درس چهل و نهم
۱۲۳	احکام و قوفین
۱۲۵	درس پنجاهم
۱۲۵	جدول اوقات و قوفین
۱۲۷	درس پنجاه و یکم
۱۲۷	احکام متفرقه عرفات و مشعر
۱۲۹	درس پنجاه و دوم
۱۲۹	اعمال منا
۱۳۱	درس پنجاه و سوم
۱۳۱	واجبات رمی
۱۳۳	درس پنجاه و چهارم
۱۳۳	احکام ریگها
۱۳۵	درس پنجاه و پنجم
۱۳۵	مستحبات رمی
۱۳۷	درس پنجاه و ششم
۱۳۷	قربانی
۱۳۹	درس پنجاه و هفتم
۱۳۹	شرایط قربانی
۱۴۱	درس پنجاه و هشتم
۱۴۱	احکام قربانی
۱۴۳	درس پنجاه و نهم
۱۴۳	حلق و تقصیر
۱۴۵	درس شصتم
۱۴۵	مستحبات حلق
۱۴۷	درس شصت و یکم
۱۴۷	بیتوته در منا
۱۴۹	درس شصت و دوم
۱۴۹	رمی جمار ثلاثه

۱۵۱	درس شصت و سوم
۱۵۱	برگشت به مکه
۱۵۳	درس شصت و چهارم
۱۵۳	احکام متفرقه
۱۵۵	درس شصت و پنجم
۱۵۵	صدّ حاجی
۱۵۷	درس شصت و ششم
۱۵۷	حصرِ حاجی
۱۵۹	درس شصت و هفتم
۱۵۹	حجِ افراد
۱۶۱	درس شصت و هشتم
۱۶۱	حجِ قرآن
۱۶۳	درس شصت و نهم
۱۶۳	حجِ قرآن، افراد و تمتّع
۱۶۵	درس هفتادم
۱۶۵	عمره مفرده
۱۶۷	درس هفتاد و یکم
۱۶۷	حجِ زنان
۱۶۹	درس هفتاد و دوم
۱۶۹	احکام زنان در حج (۱)
۱۷۱	درس هفتاد و سوم
۱۷۱	احکام زنان در حج (۲)
۱۷۳	درس هفتاد و چهارم
۱۷۳	احکام زنان در حج (۳)
۱۷۵	درس هفتاد و پنجم
۱۷۵	حجِ اطفال
۱۷۷	درس هفتاد و ششم
۱۷۷	حجِ نائب
۱۷۹	درس هفتاد و هفتم

۱۷۹ احکام نایب
۱۸۱ درس هفتاد و هشتم
۱۸۱ احکام دیگر نایب
۱۸۳ درس هفتاد و نهم
۱۸۳ حدیث نیابت
۱۸۶ آثار چاپ شده
۱۸۸ آثار در دست چاپ

تذکرات صاحب رساله

۱- احتیاط‌هایی که در این رساله شریفه عملیه بکار رفته چنانچه قبل یا بعد از آن فتوایی ذکر شده باشد، احتیاط‌های "مستحب" است و می‌توان ترک نمود و ترک آن در حقیقت ترک اولی است نه ترک فتوی.

۲- احتیاط‌هایی که نه قبل از آن فتوای ذکر شده و نه بعد از آن احتیاط‌های "مطلق" یا "واجب" است که نمی‌توان ترک نمود و ترک آن در حقیقت ترک فتوی است نه ترک اولی.

۳- در جاهایی که واژه‌ی "مشکل است" یا "اشکال دارد" یا "محل تأمل است" آمده حکم احتیاط "مستحب" را دارد که عمل به آن حتمی نیست بلکه می‌توان ترکش نمود و ترک آن در حقیقت ترک اولی و فعل آن در حقیقت فعل اولی است.

۴- در جاهایی که آمده است: "مشهور چنین گفته ولی نظر اینجانب چنین است" حکم احتیاط "مطلق" یا "واجب" را دارد که مقلدین بایستی از مشهور عبور کنند.

۵- جاهایی که آمده است: "حکم عقل چنین است" یا "واجب عقلی است" منظور این است که عمل یا ترک آن حسب موارد مستحسن است ولی مشروع بودن آن ثابت نیست، چه اینکه: ممکن است عملی یا ترک آن هم معقول و هم مشروع باشد و ممکن است معقول باشد ولی مشروع نباشد و ممکن است مشروع باشد ولی به ظاهر نامعقول جلوه کند اما حکم ظاهری عقلی در مخالفت باشرع متبع نیست.

۶- آنچه از استحباب در این رساله شریفه عملیه آمده است بر اساس قاعده "تسامح در ادله سنن" بوده حکم رجحان و اولویت را دارد و ممکن است این قاعده نزد برخی فقهاء ثابت نباشد که نزد آنان حکم ثواب و رجاء را

دارد، همین حکم است در مورد کراهتها که ترکش نزد اینجانب حسب این قاعده از باب اولویت ترک و رجحان آن است نه از باب ثواب یا رجاء ترک.

۷- "لازم است" یا "بایستی" در این رساله شریفه حکم وجوب را دارد و عکس آن حکم حرمت را و "می توان" یا "می تواند" حکم جواز یا اباحه را افاده می نماید.

۸- آنچه در این رساله شریفه آمده است فقط برای آموزش نبوده عمل به آن مجزئ و مبرئ ذمه است، انشاء الله تعالی.

A blue circular official stamp is positioned above a handwritten signature in black ink. The stamp contains the text 'Hajj Wa'ez Zadeh Behsoudi' in Persian script. The signature is a cursive script that reads 'Behsoudi'.

کابل، حاج واعظ زاده بهسودی

اشاره

در این مجموعه گرانسنگ (رساله آموزشی احکام - مناسک حج) که عناوینی احکام مربوط به مناسک حج و حج تمتع و عمره توسط فقیه اهل البیت^(ع) و اسلام‌شناس معاصر حضرت آیت الله العظمی واعظ زاده بهسودی (مدظله) استنباط و سپس تدریس شده گردآوری شده است.

در رساله‌های آموزشی معظم‌له تا کنون تحت عناوین ذیل به چاپ رسیده است:

- ۱- مسائل نماز.
- ۲- مسائل پاکی و ناپاکی.
- ۳- مسائل وصیت.
- ۴- مسائل بانوان.
- ۵- مسائل حقوق.
- ۶- مسائل مضاربه و شرکته‌ها.
- ۷- مسائل خرید، فروش و خیارات.
- ۸- مسائل خمس.
- ۹- مسائل هبه و تملیک.

۱۰- مسائل زکات.

۱۱- مسائل جمعه و جماعت.

۱۲- مسائل تقلید.

۱۳- مسائل روزه.

۱۴- مناسک حج.

۱۵- آداب حج.

رساله‌های آموزشی را می‌توان در مدارس، مکاتب و سایر اماکن آموزشی به عنوان یک منبع علمی تدریس و مورد استفاده قرار داد، روش رساله‌های آموزشی بوده طوریکه پرسش و پاسخی در آخر هر درس بحث‌گزینه‌ی کمکی برای بهتر یادگیری خوانندگان در نظر گرفته شده است.

دفتر نشر آثار مفتخر است که آثار گران‌بهای معظم‌له را در اختیار مؤمنین قرار می‌دهد و قابل ذکر می‌داند که این رساله‌ها نه فقط برای آموزش که عمل به آن مجزئ و مبرئ‌ذمه است.

انشاء الله تعالی

دفتر نشر آثار

مقدمه مؤلف

از آنجایی که حج نماد "وحدت مسلمین" در گردهمایی سالانه آنهاست و مشحونی از "معارف" و "آداب" که به مثابه گنجینه گران سنگ در حوزه دین و اسلام مطرح است لازم دیدم متفاوت از روش فقهاء عظام که تاکنون مرسوم بوده قدمی بردارم و آن این که: علاوه "مناسک حج" که بر هر حاجی لازم است در باب "آداب" و "معارف" نیز مطالبی داشته باشم و از سوی غنای آداب و معارف سبب شد که برای هر کدام کتاب مستقلی تألیف نمایم.

بنابراین کتاب حاضر (مناسک حج) به رشته تحریر درآمده راهی چاپخانه است.

خدا را از این بابت شاکرم که تحریر "مناسک حج" را قبلاً و "آداب حج" را متعاقباً و "معارف حج" را در سفر استرالیا نصیبم نموده و از خدایم می‌خواهم که امکانات چاپ معارف حج را نیز میسر سازد تا گامی در جهت نشر فرهنگ غنی حج اسلام که فقط و فقط ویژه این آیین پاک، جامع و جهانی است قدمی برداشته شود.

بحق الكعبة و بانيتها، ارضها و سماها، مروتها و صفاها، مشعرها و مناها، آمین یا رب العالمین.

کابل، حاج واعظ زاده بهسودی.

❖ مناسک حج

درس اول

حجّة الاسلام

مسئله اول: "حجّة الاسلام" حجّی است که در تمام انسان یک بار بر فرد مستطیع واجب می‌شود.

مسئله دوم: حجّة الاسلام دو وجوب دارد: یکی "اصل وجوب حج" و دیگری "فوریت" آن.

مسئله سوم: نظر به فوریت حج اگر در سال اول "استطاعت" به حج نرود بابت تأخیر گناه کار است حتی اگر در کاروان اول مشرف نشود بنابر احتیاط چنین است، اگر چه فتوی تخییر است بین کاروانها.

مسئله چهارم: استطاعت به معنی "توانایی" بوده شرایطی دارد که در محلّش یادآور می‌شویم.

مسئله پنجم: ممکن است وجوب از راه‌های دیگری چون: نذر، عهد، قسم، اجیر شدن یا فساد و بطلان آن نیز بیاید که ارتباطی به حجّة الاسلام ندارد.

تمرین درس اول

- ۱- حجّة الاسلام چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- حجّة الاسلام چند وجوب دارد؟ توضیح دهید.
- ۳- فوریت چه اثر دارد؟ توضیح دارد.
- ۴- استطاعت چیست؟ توضیح دهید.
- ۵- راههای دیگر وجوب حج را بشمارید.

درس دوم

شرایط استطاعت

مسئله اول: یکی از شروط استطاعت "قدرت و صحت بدنی" است، پس انسان عاجز یا مریض مستطیع گفته نمی‌شود.

مسئله دوم: یکی دیگر از شروط استطاعت "سعه وقت" است، یعنی که فرصت کافی برای انجام حج را با مقدماتش داشته باشد و الا مستطیع گفته نمی‌شود.

مسئله سوم: یکی دیگر از شروط استطاعت "باز بودن راه و امنیت" است که اصطلاحاً "تخلیه الرب" گفته می‌شود، پس با نبود امنیت و بسته بودن راه انسان مستطیع نمی‌شود.

مسئله چهارم: یکی دیگر از شروط استطاعت "زاد و راحله" است که عبارت از خرچ کافی و وسایل نقلیه باشد، پس بدون آنها شخص مستطیع نمی‌شود.

مسئله پنجم: یکی دیگر از شرایط استطاعت "من به الکفاية" است، یعنی با رفتنش به حج خانواده و همچنان زندگی کاریش مختل نشود و آلا مستطیع گفته نمی‌شود.

تمرین درس دوّم

- ۱- شرط اوّل استطاعت را توضیح دهید.
- ۲- شرط دوّم استطاعت را توضیح دهید.
- ۳- شرط سوّم استطاعت را توضیح دهید.
- ۴- شرط چهارم استطاعت را توضیح دهید.
- ۵- شرط پنجم استطاعت را توضیح دهید.

درس سوّم

شروط حجّة الاسلام

مسئله اوّل: یکی از شروط حجّة الاسلام "استطاعت" است که توضیح داده شد.

مسئله دوّم: یکی دیگر از شروط حجّة الاسلام "بلوغ" است که شرایط سنّی و بدنی آن در بحث تکلیف مطرح شد.

مسئله سوّم: یکی دیگر از شروط حجّة الاسلام "عقل" است که قوام شخصیتی انسان به آن بستگی دارد.

مسئله چهارم: طفل غیر بالغ چه ممیّز و چه غیر ممیّز حجّش صحیح است لکن از حجّة الاسلام کفایت نمی‌کند.

مسئله پنجم: دیوانه اگر ادواری باشد در دور جنونش و همچنان بی‌هوش و مست واجب الحج نمی‌شود.

تمرین درس سوّم

- ۱- شرط اوّل وجوب حجّة الاسلام را بیان کنید.
- ۲- شروط دوّم وجوب حجّة الاسلام را بیان کنید.
- ۳- شرط سوّم وجوب حجّة الاسلام را بیان کنید.
- ۴- حج طفل ممیّز یا غیر ممیّز چه حکم دارد؟
- ۵- دیوانه، بی هوش و مست چه حکم دارد؟

درس چهارم

احکام حجّة الاسلام (۱)

مسئله اول: اگر بالای کسی پولی دارد که حجّش را کفایت می‌کند و آن شخص هم خودش حساب بادش و وقت آن نیز رسیده باشد، مطالبه‌اش واجب بوده از حجّة الاسلام کفایت می‌کند.

مسئله دوّم: اگر بدهکار بد حساب است و وقت بدهی هم رسیده باشد لکن بدون شخص دوّم وصول نمی‌شود، به آن شخص متوسّل شود و صرف حجّة الاسلام خود نماید.

مسئله سوّم: اگر کسی همان مقدار دارد که وی را تا میقات می‌رساند لکن آنجا کسی را دارد که تمام خرچ او را می‌دهد می‌تواند اقدام کند و از حجّة الاسلام او کفایت می‌کند.

مسئله چهارم: اگر کسی سرمایه‌ای دارد که اگر حج برود کفایت می‌کند، اما کسی دیگری بلد است که مطمئن است زندگی او به خوبی اداره می‌شود، اقدام کند و از حجّ الاسلام او کفایت می‌کند.

مسئله پنجم: اگر کسی به کسی پول می‌دهد که حج کند، هر چند قبول هبه واجب نیست لکن اگر کسی قبول کرد در حج نیت وجوب کرده‌اند حجّ الاسلام او کفایت می‌کند.

تمرین درس چهارم

- ۱- محتوای مسئله نخست را با حکمش بیان کنید.
- ۲- محتوای مسئله دوّم را با حکمش بیان کنید.
- ۳- محتوای مسئله سوّم را با حکمش بیان کنید.
- ۴- محتوای مسئله چهارم را با حکمش بیان کنید.
- ۵- محتوای مسئله پنجم را با حکمش بیان کنید.

درس پنجم

احکام حجّة الاسلام (۲)

مسئله اول: کسی که حجّة الاسلام به گردنش مستقر شده نمی تواند حج تبرّعی، مستحبّی و یا اجاره‌ای انجام دهد و اگر انجام دهد باطل است.

مسئله دوّم: کسی که حجّة الاسلام به گردنش بوده و وفات کرده، هزینه حج از ترکه او خارج شده مقدّم بر ارث و وصیّت است.

مسئله سوّم: کسی که حجّة الاسلام به گردنش بوده و فوت شده، بعد از بستن احرام و دخول حرم از حجّة الاسلام کفایت می کند.

مسئله چهارم: کسی که حجّة الاسلام به گردنش واجب شده لکن بر اثر سهل انگاری پیر و فرتوت شده و یا مریضی عائدش شده که زوال آن انتظار نمی رود واجب است نایب بگیرد.

مسئله پنجم: اگر رفتن به حج مستلزم ضرر مالی یا ترک واجب اهمّ، یا حرج شدید یا فعل حرام بوده بایستی اقدام به حج نکند و اگر مع الوصف حج کرد از حجّه الاسلام کفایت می کند.

تمرین درس پنجم

- ۱- کسی که حج مستقر دارد کدام حجّه را نمی تواند؟
- ۲- کسی که حج مستقر داشته و مرده هزینه اش چه می شود؟
- ۳- کسی که حج مستقر را آغاز کرده و مرده حکمش چیست؟
- ۴- کسی که حج مستقر داشته و پیر شده چه بکند؟
- ۵- کسی که نباید حج می کرد، اگر حجّ کرد حکمش چیست؟

درس ششم

کشف خلاف

مسئله اول: کسی که معتقد بوده بالغ است و حجّ کرده بعداً کشف شده که بالغ نبوده از حجّه الاسلام کفایت نمی‌کند لکن اگر اشتباه در تطبیق بوده کفایت می‌کند.

مسئله دوم: کسی که معتقد بوده مستطیع است و حجّ کرده بعداً کشف شده که مستطیع نبوده از حجّه الاسلام کفایت نمی‌کند.

مسئله سوم: کسی که معتقد بوده حجّش ضرری و حرجی نیست، بعداً کشف شده که ضرری و حرجی بوده از حجّه الاسلام کفایت نمی‌کند.

مسئله چهارم: کسی که معتقد بوده مالی که دارد از حجّه الاسلام کفایت نمی‌کند، بعداً کشف شده که کفایت می‌کرده حجّ بر او مستقر شده است.

مسئله پنجم: کسی که معتقد بوده راه را دشمن کمین کرده یا واجب اهمّ دیگری مزاحم است، بعداً کشف شده که چنین نبوده حجّ بر او مستقر شده است.

تمرین درس ششم

- ۱- صورت کشف خلاف در مسئله نخست را با حکمش بیان کنید.
- ۲- صورت کشف خلاف در مسئله دوم را با حکمش بیان کنید.
- ۳- صورت کشف خلاف در مسئله سوم را با حکمش بیان کنید.
- ۴- صورت کشف خلاف در مسئله چهارم را با حکمش بیان کنید.
- ۵- صورت کشف خلاف در مسئله پنجم را با حکمش بیان کنید.

درس هفتم

حجّ بذلی

مسئله اول: اگر مالی را بذل کند با حجّی انجام بگیرد، چنین حجّی از حجّه الاسلامش کفایت می‌کند.

مسئله دوم: کسی که مالی بذل کرده تا حجّی انجام شود لکن پشیمان می‌شود اگر قبل از احرام است می‌شود از بذلش برگردد و اگر بعد از احرام است چنین حقی ندارد.

مسئله سوم: اگر کسی بخشی از هزینه حج را بذل کند، حجّش بذلی گفته می‌شود.

مسئله چهارم: اگر مالی را بذل کند که حجّی انجام شود، سپس کشف شود که از مال غصبی پرداخت کرده از حجّه الاسلام کفایت نمی‌کند.

مسئله پنجم: اگر کسی به کسی بگوید: «قرض کن و حجّ نما» و از مال غصبی بذل کند، از حجّه الاسلام کفایت نمی‌کند.

تمرین درس هفتم

- ۱- مورد نخست حجّ بذلی را بیان کنید.
- ۲- مورد دوّم حجّ بذلی را بیان کنید.
- ۳- مورد سوّم حجّ بذلی را بیان کنید.
- ۴- مورد چهارم حجّ بذلی را بیان کنید.
- ۵- مورد پنجم حجّ بذلی را بیان کنید.

درس هشتم

میقاتها

مسئله اول: "ذوالْحَلِيفَه" میقات اهل مدینه و کسانی که از آن مسیر عازم مکه می شوند، می باشد.

مسئله دوم: "جُحْفَه" میقات اهل شام و کسانی که از آن مسیر عازم مکه می شوند، می باشد.

مسئله سوم: "عُقَيْق" میقات اهل نجد و کسانی که از آن مسیر عازم مکه می شوند، می باشد.

مسئله چهارم: "قرن المنازل" میقات اهل طائف و کسانی که از آن مسیر عازم مکه می شوند، می باشد.

مسئله پنجم: "يَلْمَلَم" میقات اهل یمن و کسانی که از آن مسیر عازم مکه می شوند، می باشد.

تمرین درس هشتم

- ۱- میقات اول چه نام داشته برای چه کسانی مشخص شده است؟
- ۲- میقات دوم چه نام داشته برای چه کسانی مشخص شده است؟
- ۳- میقات سوم چه نام داشته برای چه کسانی مشخص شده است؟
- ۴- میقات چهارم چه نام داشته برای چه کسانی مشخص شده است؟
- ۵- میقات پنجم چه نام داشته برای چه کسانی مشخص شده است؟

درس نهم

کاربرد میقاتها

مسئله اول: میقاتها توسط رسول خدا (ص) به راهنمایی حضرت جبرئیل (ع) مشخص شده‌اند.

مسئله دوم: میقاتها برای کسانی که به قصد حج یا عمره عازم مکه مکرمه می‌شوند مشخص شده‌اند.

مسئله سوم: میقاتها در حقیقت ایستگاه‌هایی‌اند که از آن نقاط اعمال حج یا عمره آغاز می‌شود.

مسئله چهارم: از میقاتها احرام حج یا عمره بسته می‌شود نه قبل از آنها و نه بعد از آنها.

مسئله پنجم: میقاتها در چهار طرف مکه مکرمه به فاصله‌های متفاوت مشخص شده‌اند.

تمرین درس نهم

- ۱- میقاتها را چه کسی به راهنمایی چه کسی مشخص کرده است؟
- ۲- میقاتها برای چه کسانی مشخص شده است؟
- ۳- میقاتها در حقیقت چه بوده نقطه آغاز چه چیز است؟
- ۴- در میقاتها چه کاری انجام می‌یابد؟ شرح دهید.
- ۵- میقاتها در کجا قرار گرفته و با چه فاصله‌هایی؟

مشخصات میقاتها

مسئله اول: "ذوالحلیفه" که "مسجد شجره" در آن قرار دارد دورترین میقاتها از مکه است، فاصله این میقات از مدینه منوره ۷ کیلومتر و از مکه مکرّمه ۴۸۶ کیلومتر است.

مسئله دوم: "جُحفه" به فاصله ۱۵۶ کیلومتر از مکه مکرّمه قرار دار و امروز کسانی که در میدان هوایی "جده" فرود می‌آیند از این میقات مُحرم می‌شوند.

مسئله سوم: "عُقیق" که بنام "وادی عُقیق" نیز یاد می‌شود ۱۰۰ کیلومتر از مکه فاصله داشته و سه موضع: "مسلخ"، "غمره" و "ذات عرق" در مسیر عراق و نجد به این میقات ارتباط دارد و بهتر است احرام از ذات عرق به تعویق نیفتد.

مسئله چهارم: "قرن المنازل" نزدیک ۹۴ کیلومتر از مکه مکرّمه فاصله دارد و اهل طائف و کسانی که از این مسیر به مکه می‌روند از این میقات مُحرم می‌شوند.

مسئله پنجم: "یللم" قریب ۸۴ کیلومتر از مکه فاصله دارد و کوهی است از کوه‌های تهامه و مردم یمن و کسانی از این مسیر عازم مکه می‌شوند از این میقات مُحرم می‌شوند.

تمرین درس دهم

- ۱- مشخصات ذوالحلیفه را مشروحاً بنویسید.
- ۲- مشخصات حجفه را مشروحاً بنویسید.
- ۳- مشخصات عقیق را مشروحاً بنویسید.
- ۴- مشخصات قرن المنازل را مشروحاً بنویسید.
- ۵- مشخصات یللم را مشروحاً بنویسید.

درس یازدهم

میقاتهای حکمی

چند میقات اگر چه میقات اصلی نیستند لکن در حکم میقات هستند که به ترتیب می آوریم:

مسئله اول: "مکه" مکرمه میقات حج تمتع به حساب می آید و پس از آن "مسجدالحرام" فضیلت بیشتر دارد، به ویژه "مقام" حضرت ابراهیم (ع) یا "حجراسماعیل" افضل از همه است.

مسئله دوم: "دویره الاهل" میقات عمره مفرده است که در حدود حرم قرار دارد و بهتر است از موضع‌های: "حُدیبیه"، "جعرانه" و "تنعیم" محرم شود.

مسئله چهارم: "فخ" میقات کودکان است که می شود احرام آنان را تا این نقطه به تأخیر انداخت.

مسئله پنجم: "محاذات" به نقاط موازی با میقاتهای اصلی گفته می‌شود طوری که رو به قبله قرار گرفته میقاتهای اصلی سمت چپ یا راست حاجی واقع می‌شود.

تمرین درس یازدهم

- ۱- مکه میقات کدام حج بوده بهتر و بهترین کجاست؟
- ۲- دویرة الاهل کجا بوده توضیح دهید.
- ۳- ادنی الحل میقات چه بوده در کدام حدود قرار دارد؟
- ۴- فح میقات چه کسانی است؟ توضیح دهید.
- ۵- محاذات یعنی چه؟ و میقات حکمی چیست؟

درس دوازدهم

احکام میقاتها

مسئله اول: حاجی نمی‌تواند احرام را بر میقات مقدم کند و اگر مقدم کرد بایستی در میقات نیت احرام کند والا احرام به حساب نمی‌آید.

مسئله دوم: اگر حاجی نذر کند که قبل از میقات احرام ببندد مثل مسجدالنبی نذرش منعقد شده وفای به آن واجب است و لازم نیست در میقات تجدید نیت کند.

مسئله سوم: ورود به حرم بدون احرام از میقات جائز نیست الا رانندگان و حمّالانی که شغلشان رانندگی یا حمّالی باشد.

مسئله چهارم: اگر حاجی از میقات اول بگذرد گناه کرده لکن می‌تواند از میقات بعدی احرام ببندد مثل این که از مسجد شجره بگذرد و در جُحفه مُحرم شود.

مسئله پنجم: اگر حاجی از میقات گذشته و میقاتی دیگری در مسیرش نیست بایستی برگشته از میقات یا محاذی آن محرم شود.

تمرین درس دوازدهم

- ۱- حکم تقدّم احرام از میقات چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- تقدّم نذری احرام چه حکم داشته توضیح دهید.
- ۳- چه کسانی می‌توانند بدون احرام وارد حرم شوند؟
- ۴- گذشتن از میقات اول چه حکمی داشته چه باید کرد؟
- ۵- اگر از میقات بگذرد و میقات دیگری جلویش نباشد چه کند؟

درس سیزدهم

واجبات عمره‌ی تمتّع

عمره تمتّع قبل از حج تمتّع انجام گرفته اعمال یا مناسک واجبی دارد که به ترتیب می آوریم:

مسئله اول: احرام بستن از میقات و تلبیه گفتن.

مسئله دوم: طواف خانه کعبه.

مسئله سوم: دو رکعت نماز طواف.

مسئله چهارم: سعی بین صفا و مروه.

مسئله پنجم: تقصیر مو یا ناخن.

تمرین درس سیزدهم

- ۱- واجب اول عمره‌ی تمتع را بنویسید؟
- ۲- واجب دوم عمره‌ی تمتع را بنویسید؟
- ۳- واجب سوم عمره‌ی تمتع را بنویسید؟
- ۴- واجب چهارم عمره‌ی تمتع را بنویسید؟
- ۵- واجب پنجم عمره‌ی تمتع را بنویسید؟

درس چهاردهم

واجبات احرام

چند چیز بر لباس احرامی شرط شده که به ترتیب می‌آوریم:

مسئله اول: لباس احرامی بایستی دوخته نباشد لکن زنها می‌توانند لباس دوخته بپوشند.

مسئله دوم: لباس احرامی بایستی از مردار و اجزای حیوان حرام گوشت نباشد.

مسئله سوم: لباس احرامی بایستی طلا باف و ابریشم خالص نباشد.

مسئله چهارم: لباس احرامی بایستی پاک و مباح باشد.

مسئله پنجم: لباس احرامی بایستی بدن‌نما نباشد طوری که به آن ساتر گفته نشود.

تمرین درس چهاردهم

- ۱- چه چیز در مسئله اوّل واجب است؟
- ۲- چه چیز در مسئله دوّم واجب است؟
- ۳- چه چیز در مسئله سوّم واجب است؟
- ۴- چه چیز در مسئله چهارم واجب است؟
- ۵- چه چیز در مسئله پنجم واجب است؟

درس پانزدهم

مستحبات احرام

چند چیز قبل از احرام و در حال احرام مستحب است که به ترتیب می آوریم:

مسئله اول: مستحب است قبل از احرام بدن را با صابون و آب شسته موهای اضافی را بگیرد.

مسئله دوم: مستحب است قبل از احرام غسل نماید و اگر ممکن نباشد بجای آن تیمم کند.

مسئله سوم: مستحب است جامه‌ی احرام تمیز، سفید و نخی باشد.

مسئله چهارم: مستحب است قبل از احرام دو رکعت نماز بخواند که در رکعت اول آن قبل از حمد سوره توحید و در رکعت دوم آن سوره حجر بخواند و استحباب دیگر این که: شش رکعت نماز بخواند و بهتر آن است که احرام بعد از فریضه بسته شود.

مسئله پنجم: مستحبّ است در حال غسل و بستن احرام ادعیه‌ی وارده را بخواند از جمله در حال غسل کردن این دعا را بخواند: «بسم الله و بالله اللهم اجعله لی نوراً و طهوراً و حرزاً و امناً من كل خوف و شفاء من كل داء و سقم.» و در حال احرام پوشیدن این دعا را بخواند: «الحمد لله الذی رزقنی ما أوارى به عورتی و أودىّ فیہ فرضی و اعبد فیہ ربّی و انتهی فیہ الی ما امرنی.»

تمرین درس پانزدهم

- ۱- در مسئله اول چه چیز مستحبّ است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز مستحبّ است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز مستحبّ است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز مستحبّ است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز مستحبّ است؟

درس شانزدهم

مکروهات احرام

چند چیز بر محرم کراهت دراد که بترتیب می آوریم:

مسئله اول: مُحْرَم شدن در جامه‌ی رنگین یا سیاه و سرودن شعر، مگر در رثای اهل البیت(ع).

مسئله دوم: مُحْرَم شدن در جامه چرکین یا خوابیدن در بستر سیاه چرکین در حال احرام.

مسئله سوم: پاسخ دادن به کلمه "لبیک" و کشتی گرفتن.

مسئله چهارم: استفاده از حنا و استحمام در حال احرام.

مسئله پنجم: هرکاری که با آن احتمال برود بدن وی زخم یا موی کنده شود.

تمرین درس شانزدهم

- ۱- در مسئله اول چه چیز بر محرم مکروه است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز بر محرم مکروه است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز بر محرم مکروه است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز بر محرم مکروه است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز بر محرم مکروه است؟

محرمات احرام (۱)

اموری که بر مردان و زنان بطور مشترک در حال احرام حرام است
فهرست می‌شود:

مسئله اول: شکار حیوانات خشکی بر محرم حرام است، پرنده باشد یا
چرنده، حلال گوشت باشد یا حرام گوشت، فرق ندارد و نیز خوردن گوشت
آن حرام است.

مسئله دوم: امور جنسی و مسائل مربوط به آن بر مُحرم حرام است،
اعم از: آمیزش، بوسیدن، لمس کردن، نگاه از روی شهوت یا تصوّر مسائل
جنسی که منجر بخروج منی شود.

مسئله سوم: استعمال بوی خوش و عطریات در بدن یا لباس و یا
بوئیدن آن.

مسئله چهارم: سرمه کشیدن سرمه‌ی سیاه که زینت به حساب می‌آید.

مسئله پنجم: نگاه به آیینه طوری که زینت به حساب آید.

تمرین درس هفدهم

- ۱- در مسئله اول چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز بر محرم حرام است؟

درس هجدهم

محرّمات احرام (۲)

اموری دیگری هم بر مردان و زنان به طور مشترک حرام است که فهرست می‌شود:

مسئله اوّل: "فسوق" که عبارت است از: دروغ گفتن، فحش دادن، فخر فروشی و نظایرش بر مُحرم حرام است.

مسئله دوّم: "جدال" که عبارت است از «لا وَاللّٰهِ» که در فارسی «نه بخدا چنین نیست» معنی می‌دهد و «بلی واللّٰه» که در فارسی «نه بخدا چنین است» معنی می‌دهد بر مُحرم حرام است.

مسئله سوّم: "کشتن هوام جسد" که جانوران بدن است، مانند: کبک، شپش و ...

مسئله چهارم: انگشتر بدست کردن به هدف زینت و یا حنا بستن.

مسئله پنجم: روغن مالیدن به بدن ولو بویی نداشته باشد.

تمرین درس هجدهم

- ۱- در مسئله اول چه چیز بر مردان و زنان حرام است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز بر مردان و زنان حرام است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز بر مردان و زنان حرام است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز بر مردان و زنان حرام است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز بر مردان و زنان حرام است؟

تمرین درس نوزدهم

محرّمات احرام (۳)

اموری دیگری نیز بر محرم حرام است اعم از زن و مرد که فهرست می‌شود:

مسئله اول: "خون کردن" بدن به هر وسیله‌ای که باشد.

مسئله دوم: "ناخن گرفتن" به هر وسیله حتی با دندان.

مسئله سوم: "کشیدن" دندان یا کندن آن هر چند خون نشود.

مسئله چهارم: "کندن" یا قطع درختانی که در محدوده حرم باشد.

مسئله پنجم: "حمل سلاح" سرد یا گرم، مانند: شمشیر، کارد، تفنگ یا

تفنگچه و نظایر آن.

تمرین درس نوزدهم

- ۱- در مسئله اول چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز بر محرم حرام است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز بر محرم حرام است؟

محرمات احرام (۴)

اموری دیگری نیز بر محرم حرام است که فهرست می‌شود:

مسئله اول: بر مردان فقط پوشیدن جامه دوخته حرام است.

مسئله دوم: بر مردان فقط پوشیدن چیزی که روی پا را بیوشاند حرام است.

مسئله سوم: بر مردان فقط پوشاندن سر حرام است.

مسئله چهارم: استضلال یا زیر سایه رفتن فقط برای مردان حرام است.

مسئله پنجم: آنچه فقط برای زنان حرام است پوشاندن صورت و پوشیدن زیور آلات است.

تمرین درس بیستم

- ۱- در مسئله اول چه چیز بر مرد تنها حرام است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز بر مرد تنها حرام است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز بر مرد تنها حرام است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز بر مرد تنها حرام است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز فقط بر زنان حرام است؟

درس بیستم و یکم

متفرقات احرام (۱)

مسئله اول: در حال احرام غیر از جماع و مسائل مربوط به آن، "عقد نکاح" خواندن چه برای خود یا برای غیر حرام است و نیز شاهد عقد شدن و حتی شرکت در مجلس عقد نیز بر مُحرم حرام است.

مسئله دوم: پوشاندن "بعض" سر مانند پوشاندن "تمام" سر حرام است چه با پارچه، عمامه، کلاه، چتر و امثال آن باشد حتی با اشیاء شفاف چون: شیشه، پلاستیک و امثالشان لکن با دست مانع ندارد و همین حکم است راجع به چهره زن.

مسئله سوم: مُحرم می‌تواند زیر سقفهای هتل یا منازل غرض استراحت، پلها، بازارچه‌ها، سایه ساختمانها در حال راه رفتن و قهوه خانه‌های مسیره‌ها، سایه‌گزینی کند و همچنان در حال اضطراب و تقیه و پیدا نشدن موتر بدون سقف می‌تواند سایه‌گزینی کند.

مسئله چهارم: مُحرم در حال ضرورت، چون: علاج زخم، حجامت کردن، مسواک کردن اگر بدون اختیار خون شود مانعی نیست در صورتی که قبلاً در مسواک زدن خون نمی‌شد.

مسئله پنجم: مُحرم می‌تواند ناخن شکسته‌ای که او را آزار می‌دهد یا علاج و ضرورت‌های طبی که به آن نیاز ببیند قطع نموده بگیرد.

تمرین درس بیست و یکم

- ۱- محتوای مسئله نخست را بیان کنید؟
- ۲- محتوای مسئله دوم را بیان کنید؟
- ۳- محتوای مسئله سوم را بیان کنید؟
- ۴- محتوای مسئله چهارم را بیان کنید؟
- ۵- محتوای مسئله پنجم را بیان کنید؟

درس بیست و دوم

متفرقات احرام (۲)

مسئله اول: مُحْرَم نمی‌تواند موی شخص دیگر را بکند، کم باشد یا زیاد حتی اگر یک موی باشد.

مسئله دوم: پوشیدن انگشتر بقصد ثواب نه به قصد زینت و همچنان پوشیدن زیور آلات زن که قبلاً برایش عادی شده در حال احرام جائز است لکن احوط آن است که حتی همانها را برای شوهرش آشکار نکند.

مسئله سوم: اگر هوام جسد که آزار می‌رساند و برای مُحْرَم قابل تحمّل نیست را از خود دور کند یا بکشد نه در غیر آن.

مسئله چهارم: جدال بهر زبانی باشد حرام است حتی بدون سوگند به «لا والله» و «بلی والله» و مطلق آزار لفظی و مشاجره و بگو مگوهای خصومت‌زا نیز حرام است.

مسئله پنجم: نگاه کردن در آئینه نه بقصد زینت که از روی تصادفی و ناچاری، چون: نگاه به شیشه عقب موتر، نگاه اتفاقی به آئینه‌های آسانسور، نگاه طبی و معالجوی و امثال این نگاه‌ها اشکال ندارد.

تمرین درس بیست و دوم

- ۱- محتوای مسئله نخست را بیان کنید؟
- ۲- محتوای مسئله دوم را بیان کنید؟
- ۳- محتوای مسئله سوم را بیان کنید؟
- ۴- محتوای مسئله چهارم را بیان کنید؟
- ۵- محتوای مسئله پنجم را بیان کنید؟

درس بیست و سوم

متفرقات احرام (۳)

مسئله اول: مرد می‌تواند شست پا را زیر زیرانداز یا روپوشی چون لحاف قرار دهد و یا روی دو پا بنشیند یا یکی را بر دیگری بیندازد که یکی پوشیده شود لکن بر زن از اساس واجب نیست.

مسئله دوم: مرد می‌تواند کمر بند، فتق بند و یا کیفی که نوعاً حاجیان برای ضرورت‌های عرفی حمل می‌کنند داشته باشد که از لباس دوخته استثناء شده است.

مسئله سوم: اگر از روی فراموشی لباس دوخته‌ای بر تن کرده به محض اطلاع آن را بیرون نماید و یا پاره کند و کفاره‌ی در آن صورت او نیست.

مسئله چهارم: محرم نباید در غذاهای خود زعفران و یا سایر خوشبو کننده استفاده کند و نیز از بوئیدن گلهای خوشبو پرهیز نماید لکن بوئیدن عطر کعبه یا حرم نبوی (ص) اشکال ندارد.

مسئله پنجم: مرد در حال احرام می‌تواند خانمش را دست بزند یا جابجا کند و یا نگاه نماید به شرطی که تمام اینها بدون شهوت باشد، لکن احتلام غیر ارادی که قبلاً نیز عادت نداشته مانعی ندارد.

تمرین درس بیست و سوم

- ۱- محتوای مسئله نخست را بیان کنید؟
- ۲- محتوای مسئله دوم را بیان کنید؟
- ۳- محتوای مسئله سوم را بیان کنید؟
- ۴- محتوای مسئله چهارم را بیان کنید؟
- ۵- محتوای مسئله پنجم را بیان کنید؟

درس بیست و چهارم

کفّارات احرام (۱)

مسئله اول: اگر مُحرمی درخت یا گیاه حرم را عالماً یا عامداً قطع کند بنا بر فتوی، استغفار نماید و بنا بر احوط کفاره بدهد، اگر درخت کلان است گاو، اگر کوچک است گوسفند و اگر شاخه یا علف است به میزان قیمت آن کفاره بدهد.

مسئله دوم: اگر مُحرمی در حال احرام ناخن بگیرد برای هر ناخن یک مُد طعام کفاره بدهد که معادل ۷۵۰ گرم غذاست و اگر از نه انگشت گذشت کفاره ده ناخن یک گوسفند است و کفاره ده ناخن پا نیز حکم ناخن دست را دارد در صورتیکه در یک جلسه گرفته باشد.

مسئله سوم: اگر مُحرمی در حال احرام بدنش را خون کند کفاره بدهد، بعضی یک مُد طعام و برخی استغفار و برخی دیگر گوسفند گفته‌اند که احوط و اجب همین است.

مسئله چهارم: اگر مُحرمی در حال احرام سایه گزیند بایستی یک گوسفند کفاره بدهد و لازم است برای احرام حج کفاره دیگر بدهد.

مسئله پنجم: اگر مُحرمی در حال احرام موی خود یا دیگری را بکند یا بگیرد، یک گوسفند کفاره بدهد یا سه روز روزه بگیرد و یا شش مُد طعام برای شش نفر بدهد.

تمرین درس بیست و چهارم

- ۱- کفاره قطع درخت و کندن علف چیست؟
- ۲- کفاره ناخن گرفتن چیست؟ بیان کنید.
- ۳- کفاره خون کردن چیست؟ بیان کنید.
- ۴- کفاره سایه‌گزینی چیست؟ بیان کنید.
- ۵- کفاره موی کندن یا گرفتن چیست؟

درس بیست و پنجم

کفّارات احرام (۲)

مسئله اول: اگر مُحرمی در حال احرام جانوران جسد را آزار رساند یا جابجا کند و یا بکشد بایستی یک مُد طعام (۷۵۰ گرم) کفاره بدهد.

مسئله دوّم: اگر مُحرمی در حال احرام جدال نماید و جدال آن با قسم راست باشد، برای بار اول و دوّم استغفار و برای بار سوّم یک گوسفند کفاره بدهد.

مسئله سوّم: اگر جدال مُحرم با قسم دروغ بوده برای بار اول گوسفند کفاره بدهد و برای بار دوّم و سوّم گاو کفاره بدهد.

مسئله چهارم: اگر مُحرمی در حال احرام فسوق انجام دهد، بایستی استغفار نماید و آلا حج کامل نمی‌شود.

مسئله پنجم: در نگاه به آیینه‌هایی که از حکم حرمت استثناء شد، کفاره تعلق نمی‌گیرد لکن بعد از هر نگاه استغفار کند.

تمرین درس بیست و پنجم

- ۱- کفاره آزار، کشتن یا جابجایی جانوران جسد چیست؟
- ۲- کفاره جدال با قسم راست چیست؟ بیان کنید.
- ۳- کفاره جدال با قسم دروغ چیست؟ بیان کنید.
- ۴- کفاره فسوق و جدال چیست؟ بیان کنید.
- ۵- کفاره نگاه کردن آینه های استثناء شده چیست؟

درس بیست و ششم

کفّارات احرام (۳)

مسئله اول: سرمه کشیدن کفّاره ندارد ولو سیاه باشد مثل این که سرمه غیر سیاه نیز مشکل ساز نیست.

مسئله دوم: اگر مُحرمی در حال احرام عمداً و علماً جامه‌ای دوخته برتن کند یک گوسفند کفّاره بدهد و با پوشیدن دوباره آن کفّاره تکرار می‌شود و نیز بر هر تکه لباس کفّاره جداگانه لازم است.

مسئله سوم: مُحرمی که ناگزیر شده از پوشیدن جامه دوخته چون: بیمار مثلاً باز هم کفّاره از او ساقط نمی‌شود.

مسئله چهارم: اگر مُحرمی در حال احرام عالماً و عامداً عطر استفاده کند بایستی یک گوسفند کفّاره بدهد و در صورت تکرار کفّاره نیز تکرار می‌شود.

مسئله پنجم: اگر مُحرمی بعد از سعی جماع کند بایستی یک شتر کفّاره بدهد و اگر عاجز شد یک گاو و اگر باز هم عاجز شد گوسفند بدهد لکن عمره اش صحیح است، امّا اگر قبل از سعی مرتکب شده عمره اش باطل است ولی کفّاره ساقط نیست.

تمرین درس بیست و ششم

- ۱- حکم سرمه کشیدن درقبال کفّاره چیست؟
- ۲- کفّاره جامه دوخته چیست؟ بیان کنید.
- ۳- کفّاره جامه دوخته‌ی که ناگزیر شده چیست؟
- ۴- کفّاره استعمال عطر و تکرار آن چیست؟
- ۵- کفّاره جماع قبل از سعی و بعد از آن چیست؟

درس بیست و هفتم

کفّارات احرام (۴)

مسئله اول: بوسیدن، لمس کردن و نگاه کردن به خانمش از روی شهوت که موجب شود انزال صورت بگیرد حکم جماع را دارد، عمره باشد یا حج فرقی ندارد.

مسئله دوم: اگر مُحرمی در حال احرام حج قبل از وقوف در مشعرالحرام با همسرش جماع کند حشش باطل بوده بایستی امور ذیل را انجام دهد:

- ۱- ذبح یا نحر یک شتر از باب کفّاره.
- ۲- جدا شدن از همسرش تا پایان احرام حج و احوط تا برگشت به مکه.
- ۳- کامل کردن مناسک حج شان.
- ۴- تکرار حج در سال آینده.
- ۵- جدایی هر دو در سال آینده هنگام رسیدن به محل حادثه.

تمرین درس بیست و هفتم

- ۱- اموری که حکم جماع را دارد کدامهاند؟
- ۲- حکم کسی که قبل از وقوف به مشعر جماع کرده چیست؟
- ۳- فقره یک و دوی چنین شخص را ذکر کنید.
- ۴- فقره سه و چهار چنین شخص را ذکر کنید.
- ۵- فقره پنجم چنین شخصی را ذکر کنید.

درس بیست و هشتم

کفّارات احرام (۵)

مسئله اول: اگر مُحرمی پس از مشعر الحرام و قبل از طواف النساء با همسرش جماع کند حجش صحیح بوده یک شتر قربانی بدهد.

مسئله دوم: اگر مُحرمی با همسرش دست بازی، بوسیدن و نگاه شهوت‌آمیز کرده ولی منی خارج نشد باز هم یک شتر کفّاره دهد ولی حجش صحیح است حتی اگر قبل از وقوفین باشد.

مسئله سوم: اگر مُحرمی در احرام عمره مفرده قبل از سعی بطور علم و عمد با همسرش جماع کند یک شتر کفّاره بدهد عمره‌اش باطل شده احرام را از سر گیرد و عمره را اعاده نماید و احوط صبر کردن تا ماه آینده است تا عمره برگزار شود.

مسئله چهارم: اگر مُحرمی در احرام عمره مفرده بعد از طواف نساء و قبل از نماز طواف با همسرش جماع کند عمره اش صحیح بوده کفّاره ندارد.

مسئله پنجم: خانمی که حین جماع راضی می‌شود و تمکین می‌کند حکم شوهر را، کفاره دارد.

تمرین درس بیست و هشتم

- ۱- جماع بعد از وقوف به مشعر حکمش چیست؟
- ۲- توابع جماع قبل از وقوف حکمش چیست؟
- ۳- جماع در احرام عمره مفرده حکمش چیست؟
- ۴- جمع بعد از طواف النساء و قبل از نماز حکمش چیست؟
- ۵- خانم تمکین کرده‌ی راضی به جماع حکمش چیست؟

درس بیست و نهم

تلبیه

مسئله اول: تلبیه "لیک" گفتن را گوید و چهار تلبیه واجب بوده شرط تحقق احرام است و مستحب است در هر فراز و فرود با صدای بلند تلبیه بگوید و هنگام مشاهده نشانه‌های مکه قطع کند.

مسئله دوم: صورت تلبیه این است: «لِیْکَ اللّٰهُمَّ لِیْکَ، لِیْکَ لَا شَرِیکَ لَکَ لِیْکَ» اضافه تر از این مقدار مستحب است و آن این است: «إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَکَ وَالْمُلْکَ لِشَرِیکَ لَکَ لِیْکَ».

مسئله سوم: قبل از تلبیه بایستی نیت عمره تمتع نماید و نیت اگر چه قصد عمل است و پرهیز از محرّمات آن لکن مستحب است در زبان نیز جاری کند و سپس تلبیه بگوید.

مسئله چهارم: صورت نیت برای کسی که نایب نیست این است: «مُحْرَمٌ مِیْ شَوْمَ بِهٖ اِحْرَامَ عَمْرِهِ مَتَمَعًا مِنْ فَرَضِ حَجَّةِ الْاِسْلَامِ وَاجِبٌ قَرْبَةً اِلَى اللّٰهِ» و اگر نایب

است بگوید: «مُحْرَمٌ مِشْوَمٌ بِهٖ اِحْرَامِ عَمْرِهِ تَمَتُّعٌ بِهٖ نِيَابِتٌ اِزْ فُلَانِي اِزْ فَرَضِ حَجَّةِ الْاِسْلَامِ وَاجِبٌ قَرَبَةً اِلَى اللّٰهِ»

مسئله پنجم: مستحب است نیتی که امام صادق^(ع) دستور داده انجام دهد و آن این است: «خدایا! آهنگ عمره برای حج تمتع بر اساس کتاب خدا و نیت پیامرت دارم که مرا به آن دستور داده‌ای، پس آن را برایم آسان گردان و از من قبول کن، و در انجامش یاریم رسان و اگر برایم چیزی پیش آمد که مرا از ادامه حج بازداشت، مرا از آنچه بر پایه قضا و قدرت باز داشته‌ای رها گردان»

«خدایا! اگر نتوانستم حج را انجام دهم به انجام عمره‌ام توفیق ده، مویم، پوست، گوشت، خون، استخوان، مغز و اعصابم از زنان، جامه و بوی خوش احرام بسته، خواستم از این کار تویی و روز واپسین قیامت»

تمرین درس بیست و نهم

- ۱- تلبیه چیست و چند تلبیه واجب است؟
- ۲- صورت تلبیه واجب و مستحب را بنویسید؟
- ۳- قبل از تلبیه چه باید کرد؟ بنویسید.
- ۴- صورت نیت کسی که نایب نیست را بنویسید؟
- ۵- صورت نیت کسی که نایب است را بنویسید؟

درس سی ام

شروط طواف

عمل یا نسک دیگر عمره تمتع طواف خانه کعبه است که شروط آن قرار ذیل است:

مسئله اول: "نیت" شرط است که بدون آن طواف نیست و صورت آن اگر نایب نباشی این است: «هفت شوط طواف خانه کعبه انجام می‌دهم از فرض حَجة الاسلام واجب قریبه الی الله» و اگر نایب باشی نیابت را علاوه می‌کنی و صورت نیت همان است که گفته شد.

مسئله دوم: "طهارت از حدث"، چه اکبر باشد، نظیر: جنابت، حیض، یا نفاس و آنچه موجب غسل می‌شود یا اصغر باشد، نظیر: خواب، بول و آنچه موجب وضو می‌شود.

مسئله سوم: "طهارت بدن و لباس" که همان احرامی باشد از نجاستهای که در نماز خواندیم به جز مستثنیات باب نجاست.

مسئله چهارم: "پوشاندن عورت" که همان ستر باشد با همان شروطی که در نماز بود.

مسئله پنجم: اگر مرد است باید "ختنه" شده باشد، یعنی: اغلف نباشد حتی اگر کودک ناختنه باشد طواف باطل است.

تمرین درس سی ام

- ۱- صورت نیت اصلی و نیابتی طواف را بنویسید؟
- ۲- شرط دوم از شروط طواف را مفصل توضیح دهید؟
- ۳- شرط سوم از شروط طواف را مفصل توضیح دهید؟
- ۴- شرط چهارم از شروط طواف را مفصل توضیح دهید؟
- ۵- اغلف چیست؟ حکم کودک اغلف را بگویید.

درس سی و یکم

واجبات طواف

در طواف که عبارت از چرخیدن بدور کعبه است امور زیر واجب است:

مسئله اول: آغاز هر شوط از رکن حجرالاسود و ختم به آن است و چرخش طوری باشد که کعبه به شانه چپ حاجی قرار گیرد.

مسئله دوم: قرار دادن حجر اسماعیل^(ع) را در داخل مطاف است و حجر به شکل نیم دایره بسمت ضلع ناودان طلا قرار گرفته است.

مسئله سوم: طواف باید هفت شوط باشد نه زیاد و نه کم، لکن اگر چند قدمی بر آن بیفزاید بهتر است.

مسئله چهارم: موالات عرفیه بین اشواط لازم است لکن بوسیدن خانه یا استیلام حجر یا رکن مستجار آسیب به موالات عرفیه نمی‌زند اما در وقت بوسیدن سعی کند پایش بالای شاذ روان قرار نگیرد.

مسئله پنجم: طواف بایستی بین مقام حضرت ابراهیم^(ع) و کعبه شریف بشمول حجر اسماعیل و شاذ روان باشد لکن در ضرورت مانند: ناتوانی یا عدم امکان بین مقام و کعبه بدلیل ازدحام میتواند از پشت مقام طواف نماید.

تمرین درس سی و یکم

- ۱- در مسئله اول چه چیز در طواف واجب است؟
- ۲- در مسئله دوم چه چیز در طواف واجب است؟
- ۳- در مسئله سوم چه چیز در طواف واجب است؟
- ۴- در مسئله چهارم چه چیز در طواف واجب است؟
- ۵- در مسئله پنجم چه چیز در طواف واجب است؟

درس سی و دوم

احکام طواف

مسئله اول: اگر قبل از اكمال چهار شوط عذری برای حاجی چون: حیض یا بیماری پیش آمد کند طواف را قطع کرده برای بعد از رفع عذر، طواف را از سر گیرد و اگر بعد از شوط چهارم بوده از همان جایی که قطع شده شروع کند.

مسئله دوم: اگر در اثنای طواف اذان نماز گفته شود درجا بایستد و طواف را قطع کند و بعد از ادای نماز از همانجا که موقع نماز قطع شده بود شروع نماید.

مسئله سوم: حاجی می تواند سواره یا بر ولچر یا بر کول کسی طواف نماید.

مسئله چهارم: اگر مبدأ و منتهی طواف حاجی از غیر رکن حجرالاسود باشد طوافش باطل است.

مسئله پنجم: طواف رکن حج و عمره بوده ترک عمدی آن باطل کننده است لکن فراموش آن مبطل حج و عمره نبوده حتی از وطن قابل تدراک و قضاء است و هم می شود نایب بگیرد.

تمرین درس سی و دوم

- ۱- حکم قطع طواف درباره حائض و جنب چیست؟
- ۲- حکم قطع اذان و نماز در حال طواف چیست؟
- ۳- حکم طواف بر مرکب و ولچر چیست؟
- ۴- اگر مبدأ و منتهی طواف غیر از رکن حجر باشد حکم چیست؟
- ۵- ترک عمدی یا بر اثر فراموشی طواف چیست؟

مسئله پنجم: اگر حاجی قبل از فراغت در اشواط طواف شک کند طوری که دو طرف شکش هفت و کمتر از هفت باشد باز هم طوافش باطل است.

تمرین درس سی و سوم

- ۱- حکم شک مسئله نخست را بیان کنید.
- ۲- حکم شک مسئله دوم را بیان کنید.
- ۳- حکم شک مسئله سوم را بیان کنید.
- ۴- حکم شک مسئله چهارم را بیان کنید.
- ۵- حکم شک مسئله پنجم را بیان کنید.

درس سی و چهارم

شکّیات طواف (۲)

مسئله اوّل: اگر حاجی در اشواط طواف شک کند طوری که دو طرفش کمتر از هفت و بیشتر از آن باشد چون: ۶ و ۸ مثلاً طوافش باطل است.

مسئله دوّم: اگر حاجی در اشواط طواف شک کند طوری که اطراف شکش هفت، کمتر از آن و بیشتر از هفت باشد، چون: ۶ و ۷ و ۸ باز هم طوافش باطل است.

مسئله سوّم: اگر حاجی در اشواط طواف شک کند طوری که شکش قبل از حجرالاسود و بین هفت و بیشتر از هفت باشد باز هم طوافش باطل است.

مسئله چهارم: اگر در اثنای طواف شک کند و نداند که چند شوط شده باز هم طوافش باطل است.

مسئله پنجم: کسی که بین شش و هفت شک کرده و بنا را بر شش گذاشته هفتم را بر آن افزوده بدون اینکه حکم را بداند طوافش صحیح است.

تمرین درس سی و چهارم

- ۱- شک در مسئله نخست این درس چه حکم دارد؟
- ۲- شک در مسئله دوم این درس چه حکم دارد؟
- ۳- شک در مسئله سوم این درس چه حکم دارد؟
- ۴- شک در مسئله چهارم این درس چه حکم دارد؟
- ۵- شک در مسئله پنجم این درس چه حکم دارد؟

درس سی و پنجم

شکایات و ظنیات طواف

مسئله اول: در طواف مستحبی و طواف نذر هنگام شک بنابر کم گذاشته می‌شود و طواف صحیح است.

مسئله دوم: در شمار اشواط طواف می‌تواند بر شخص مورد اعتماد یا بیّنه شرعیّه اعتماد کرد.

مسئله سوم: کسی که شوط هفتم را تمام کرده ولی از روی فراموشی به طوافش ادامه داده لکن قبل از رسیدن به رکن بعدی که رکن عراقی باشد یادش آمد، می‌تواند منصرف شود و طوافش صحیح است لکن بعد از رکن عراقی مستحب است هفت دور دیگر را تمام کند.

مسئله چهارم: ظن در اشواط طواف حکم شک را دارد مادامی که اطمینان که همان علم عرفی باشد پیدا نماید.

مسئله پنجم: همان گونه که شک دو دسته شد، قابل اعتناء و غیر قابل اعتناء، ظن نیز دو دسته می شود قابل اعتناء و غیر قابل اعتناء.

تمرین درس سی و پنجم

- ۱- مسئله نخست را طرح و حکم آن را بنویسید.
- ۲- مسئله دوم را طرح و حکم آن را بنویسید.
- ۳- مسئله سوم را طرح و حکم آن را بنویسید.
- ۴- مسئله چهارم را طرح و حکم آن را بنویسید.
- ۵- مسئله پنجم را طرح و حکم آن را بنویسید.

درس سی و ششم

مستحبات طواف

مسئله اول: برای حاجی مرد مستحب است که حجرالاسود را لمس کرده ببوسد و بعد از آن دستش را نیز بوسه نماید.

مسئله دوم: برای حاجی مستحب است در حال طواف ذاکر باشد بویژه دعاهای اشواط را بخواند و با وقار و سکینه طواف نموده چشمش را فروگذارد.

مسئله سوم: مستحب است در مدتی که در مکه است طواف را ترک نکند بلکه تا ۳۶۰ بار که عدد روزهای سال است یا ۶۳ بار که عدد عمر پیامبر (ص) است طواف نماید.

مسئله چهارم: مستحب است سه طواف در اول شب و سه طواف در آخر شب و دو طواف بعد از اذان صبح و دو طواف بعد از ظهر انجام دهد.

مسئله پنجم: مستحب است طواف را بدون عذر قطع نکند و اگر دعاهای اشواط او را سرگردان می‌کند ترک نموده تمرکز خود را حفظ کند.

تمرین درس سی و ششم

- ۱- مستحب مسئله اوّل درس را بیان کنید،
- ۲- مستحب مسئله دوّم درس را بیان کنید.
- ۳- مستحب مسئله سوّم درس را بیان کنید.
- ۴- مستحب مسئله چهارم درس را بیان کنید.
- ۵- مستحب مسئله پنجم درس را بیان کنید.

درس سی و هفتم

نماز طواف

مسئله اول: نماز طواف دو رکعت بوده بعد از طواف خوانده می شود چه طواف عمره باشد یا طواف حج یا طواف عمره مفرده واجب باشد یا مستحب فرق نمی کند.

مسئله دوم: نماز در صورت امکان پشت مقام حضرت ابراهیم (ع) خوانده می شود و در صورت عدم امکان و ازدحام سمت راست یا چپ مقام و هر چه به مقام نزدیکتر در طواف واجب اقامه شود بهتر است لکن در طواف مستحب هر جا بخواند صحیح است.

مسئله سوم: نماز طواف بایستی صحیح و درست تلفظ و خوانده شود، چون نیابت پذیر نیست و اگر وقت دارد یاد بگیرد و کسی که صحیح نمی خواند، هم خودش بخواند و هم نایب بگیرد.

مسئله چهارم: اگر حاجی نماز طواف را فراموش کند هر وقت یادش آمد انجام دهد و آسیبی بر اعمالش نمی زند.

مسئله پنجم: قضاء نماز طواف در وطن نیز ممکن است لکن افضل این است که کسی را نایب گرفته در مکه قضاء نماید.

تمرین درس سی و هفتم

- ۱- نماز طواف چند رکعت و چگونه است؟
- ۲- نماز طواف در کجاها خوانده میشود؟
- ۳- نماز طواف نیابت پذیر است یا خیر؟
- ۴- نماز طواف فراموش شده حکمش چیست؟
- ۵- قضاء نماز طواف فراموش شده حکمش چیست؟

درس سی و هشتم

سعی بین صفا و مروه

یکی دیگر از اعمال و مناسک عمره تمتع سعی است که یادآور می‌شویم:

مسئله اول: عمره تمتع یا حج تمتع با ترک عمدی سعی، باطل می‌شود لکن با ترک سهوی یا فراموشی آن باطل نمی‌شود و در آن صورت قابل قضاء است.

مسئله دوم: در سعی نیز نیت شرط است، مانند: نیت احرام و طواف و نماز طواف اصلی باشد یا نیابتی و صورت آن این است: «سعی میکنم بین صفا و مروه از فرض حَجَّةِ الْاِسْلَام واجب قرۃ الی الله» و در نیابت نام منوب‌عنه برده می‌شود.

مسئله سوم: در سعی نیز هفت شوط است که از صفا آغاز و به مروه ختم می‌شود، و لازم نیست بر کوه صفا صعود کند یا برکوه مروه بلکه از پای آن می‌تواند بچرخد.

مسئله چهارم: در سعی موالات و همچنان طهارت از حَدَث یا از خَبَث شرط نیست.

مسئله پنجم: در سعی اگر شوط یا اشواطی زیاد شود مبطل نیست بلکه همان هفت تا را به حساب آرد و اگر کمبود داشته باشد همان کمبود را جبران کند.

تمرین درس سی و هشتم

- ۱- سعی چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- نیت اصلی یا نیابتی را ذکر کنید.
- ۳- مبدأ و منتهی سعی کجاهاست؟
- ۴- آیا موالات و طهارت در سعی شرط است؟
- ۵- حکم زیادی یا کمی سعی چیست؟

درس سی و نهم

کفّارات احرام (۶)

مسئله اوّل: شکار شترمرغ یک شتر و کشتن گاو وحشی یک گاو اهلی و شکار الاغ وحشی یک شتر و بنابر احوط یک گوسفند کفاره دارد.

مسئله دوّم: شکار آهوی وحشی و خرگوش یک گوسفند بنابر فتوی و کشتن روباه نیز بنابر احوط یک گوسفند کفاره دارد.

مسئله سوّم: شکار مرغ سنگخوار یک برّه تازه از شیر گرفته شده علفخوار کفاره دارد و بنابر احوط کفاره کبک، دراج و نظایرش مانند کفاره مرغ سنگخوار است.

مسئله چهارم: شکار گنجشک، چکاوک و مرغ سنگانه کفاره ندارد لکن احوط پرهیز از شکار آنها است.

مسئله پنجم: شکار موش صحرايي، خارپشت، سوسمار و مانند اينها یک بزغاله است.

تمرین درس سی و نهم

- ۱- کفّاره شتر مرغ، گاو وحشی و الاغ وحشی چیست؟
- ۲- کفّاره آهوی وحشی، خرگوش و روباه چیست؟
- ۳- کفّاره مرغ سنگخوار، کبک و دراج چیست؟
- ۴- حکم گنجشک، چکاوک و مرغ سنگانه چیست؟
- ۵- کفّاره موش صحرايي، سوسمار و خارپشت چیست؟

درس چهارم

کفّارات احرام (۷)

مسئله اول: شکار چلیپاسه و مارمولک (غطایه) کفّی از طعام است و همچنان است کفّاره زنبور لکن کشتن زنبور به هدف دفع آزارش کفّاره ندارد.

مسئله دوم: کشتن یک ملخ، یک خرما کفّاره دارد و کشتن بیشتر از یک دانه یک مشت طعام و چنانچه زیاد باشد یک گوسفند کفّاره بدهد.

مسئله سوم: اگر ملخها به قدری زیاد باشد که از کشتن آن به شکل پایمال کردن گریزی نباشد کفّاره ندارد، لکن اگر ممکن است از گله ملخ راه خود را کج کند.

مسئله چهارم: اگر کبوتری را در خارج حرم بکشد کفّاره آن یک گوسفند است.

مسئله پنجم: اگر تخم کبوتر را بشکنند که در داخل آن جوجه در حال حرکت بوده کفّاره آن یک بره یا بزغاله است و اگر جوجه نبوده یکدرهم کفّاره بدهد.

تمرین درس چهلم

- ۱- کفاره چلپاسه، مارمولک و زنبور چیست؟
- ۲- کفاره یک ملخ، تعدادی و گروهی آن چیست؟
- ۳- حکم کشتن ملخی که از کشتن آن ناگزیر بوده چیست؟
- ۴- کفاره شکار کبوتر در خارج حرم چیست؟
- ۵- کفاره تخم کبوتر در دو صورت آن چیست؟

درس چهل و یکم

کفّارات احرام (۸)

مسئله اول: از شکار کبوتر در داخل حرم یک گوسفند کفّاره بدهد و جوجه آن که در داخل تخم حرکت نماید یک برّه یا بزغاله کفّاره دارد و هم قیمت تخم را بپردازد و اگر جوجه حرکت نمی‌کند نیز قیمت تخم را با یک درهم کفّاره بدهد.

مسئله دوّم: اگر شخص مُحرم از گوشت شکار بخورد مثل خود شکار کفّاره دارد.

مسئله سوّم: در کفّاره شکار فرق ندارد که عمدأ باشد یا از روی فراموشی یا از روی سهو و ندانی و همین حکم است در خوردن گوشت شکار.

مسئله چهارم: در صورت تکرار شکار کفّاره نیز تکرار می‌گردد با تقصیر باشد یا بدون تقصیر، سهوآ باشد یا از روی فراموشی، فرق نمی‌کند.

مسئله پنجم: جای کشتن کفّاره شکار در احرام عمره اعم از مفرده یا تمتع مکه مکرمه است و در احرام حج تمتع منطقه منا است.

تمرین درس چهل و یکم

- ۱- کفّاره کبوتر در داخل حرم چیست؟
- ۲- کفّاره خوردن از گوشت شکار چیست؟
- ۳- حکم عمد، سهو و فراموشی در شکار چیست؟
- ۴- حکم تکرار شکار در قبال کفّاره چیست؟
- ۵- جای کشتن کفّاره شکار کجاست؟

درس چهل و دوم

مسائل متفرقه سعی

مسئله اول: اگر اشتباه کرده چهارده شوط انجام بدهد بگمان این که یک دور کامل یک شوط است هفت دور اولی را حساب کند و هفت دور دیگر را نادیده بگیرد.

مسئله دوم: در سعی سخن گفتن اشکال ندارد لکن بهتر است به ذکر و دعا اشتغال داشته باوقار و سکینه سعی کند.

مسئله سوم: بر مردان مستحب است در یک قسمتی از سعی "هروله" کند که با گروههای سبز (لامپ سبز) مشخص شده است ولی بر زنان واجب نیست.

مسئله چهارم: شک در صحت سعی بعد از فراغ قابل اعتناء نیست و فاصله را پیاده یا سواره یا با دویدن طی نموده مستحب است از طبقه بالا سعی نکند.

مسئله پنجم: مستحب است از کوه صفا بیت را مشاهده کرده با اشاره دست سوی آن تکبیر بگویند و در هر شوط دعاهای وارده را بخوانند و دعاها در بخش آداب حج ذکر شده است.

تمرین درس چهل و دوم

- ۱- اگر سهواً چهارده شوط انجام دهد حکم چیست؟
- ۲- اگر در حال سعی سخن بگوید حکم چیست؟
- ۳- در سعی موالات یا طهارت شرط است یا خیر؟
- ۴- حکم شک در قسمت سعی بعد از فراغ چیست؟
- ۵- چه چیز در سعی مستحب است؟ ذکر کنید؟

درس چهل و سوم

تقصیر

مسئله اول: تقصیر پنجمین و آخرین عمل از اعمال عمره تمتع است که عبارت از کوتاه کردن مقداری از مو یا ناخن است و با تقصیر آنچه بر محرم حرام بود حلال می‌شود.

مسئله دوم: تقصیر بلافاصله بعد از انجام سعی واجب نیست بلکه می‌توان تقصیر را تا هوتل یا اقامتگاه خودش به تأخیر انداخت لکن قبل از احرام حج بایستی انجام دهد اما بهتر است تقصیر بلافاصله باشد.

مسئله سوم: کسی که تقصیر را عمداً ترک کند عمره‌اش باطل است لکن حجش افراد می‌شود که بعدش بایستی عمره مفرده انجام دهد و نیازی به حج تمتع نیست اگر چه بهتر است انجام آن در سال بعد باشد.

مسئله چهارم: ترک تقصیر از روی جهل قصوری موجب بطلان نیست و عمره اش صحیح است لکن ترک تقصیر از روی فراموشی یک گوسفند کفاره دارد.

مسئله پنجم: بجای تقصیر نمی شود حلق کرد و اگر چنین کرد یک گوسفند کفاره دارد.

تمرین درس چهل و سوم

- ۱- تقصیر چیست؟ تعریف کنید.
- ۲- زمان تقصیر تا کی باقیست؟ بنویسید.
- ۳- ترک عمدی تقصیر چه حکم دارد؟
- ۴- ترک تقصیر جهلاً یا نسیاناً چه حکم دارد؟
- ۵- اگر بجای تقصیر حلق کرد حکم چیست؟

❖ اعمال حج تمتع

درس چهل و چهارم

اعمال حج تمتّع

مسئله اول: حج تمتّع نیز با احرام آغاز می‌شود و دارای چهارده عمل است که به تفصیل یادآور می‌شویم لکن احرام حج تمتّع از شهر مکه است اگر چه افضل مقام حضرت ابراهیم^(ع) یا حجر اسماعیل است و نیت‌شان نیز شرط تحقق احرام است .

مسئله دوم: آنچه در احرام عمره گفته شد در احرام حج نیز واجب و شرط است و آنچه آنجا بر حاجی حرام می‌شود اینجا بر حاجی حرام می‌شود و آنچه آنجا مستحب است اینجا مستحب است و آنچه آنجا مکروه است اینجا مکروه است.

مسئله سوم: اگر حاجی بعد از عمره تمتّع از مکه خارج شده باشد و بعد از یک ماه برگردد بهتر است از میقات احرام ببندد.

مسئله چهارم: اگر حاجی فراموش نماید یا از روی جهل احرام را ببندد، هر جا یادش آمد حتی در عرفات همان جا احرام را ببندد و کفّارهای بر او نیست و چنانچه تا پایان حج بی احرام باقی بماند باز هم حجش صحیح است.

مسئله پنجم: پس از تکمیل عمره تمتع و قبل از احرام حج تمتع نمی تواند از شهر مکه خارج شود الا برای ضرورتی و در این صورت لازم نیست دوباره به مکه بازگردد و از آنجا احرام بندد بلکه از همان عرفات احرام می بندد.

تمرین درس چهل و چهارم

- ۱- حج تمتع از کجا و چگونه آغاز می شود؟ توضیح دهید.
- ۲- شروط، مستحبات، مکروهات و محرمات احرام حج چیست؟
- ۳- حاجی که از مکه خارج شده در احرام حج چه باید کرد؟
- ۴- حکم کسی که فراموش کرده یا جاهل بوده به احرام چیست؟
- ۵- آیا خارج شدن از مکه بعد از عمره و قبل از حج جائز است؟

درس چهل و پنجم

وقوف در عرفات

مسئله اول: وقوف در عرفات دومین عمل از اعمال حج تمتع و رکنی از ارکان است که از زوال روز نهم تا غروب آن روز محقق می‌شود که اصطلاحاً وقت اختیاری عرفه گفته می‌شود و وقت اضطراری آن تا شام شب دهم است تا صبح با نیت و قصد و اخلاص.

مسئله دوم: عرفات از حدود حرم خارج بوده در جنوب شرقی مکه مکرمه و در فاصله ۲۲ کیلومتری آن قرار دارد، مساحت تقریبی آن ۱۲ کیلومتر طول و ۷ کیلومتر عرض است که از مرزهای: ثوییه، عرفه، نمره، ذی‌المجاز و مأذمین تشکیل یافته، بهتر است در خود این مرزها توقف نکنند و بهتر است در سمت راست جبل‌الرحمة توقف نمایند.

مسئله سوم: مدت وقوف مسمای آن است، پیاده باشد یا سواره، نشسته یا خوابیده، فرق نمی‌کند، وقوف عرفات عمداً ترک نمی‌شود، زیرا: حج را باطل می‌کند.

مسئله چهارم: کسی که وقوف به عرفه را فراموش کند بایستی زمان اضطراری وقوف را دریابد، در آن صورت حجّش صحیح است.

مسئله پنجم: کوچ کردن از عرفات قبل از غروب آفتاب جائز نیست، الا برای صاحبان اعذار، چون: پیرمردان، پیرزنان، مجروحان و بیمارانی که نمی‌تواند در ازدحام کوچ کنند.

تمرین درس چهل و پنجم

- ۱- عرفه را تعریف کرده توضیح دهید.
- ۲- وقوف اختیاری و اضطراری عرفه را مشخص کنید.
- ۳- زمان وقوف چه مدت است؟ بیان کنید.
- ۴- ناسی وقوف در عرفات چه حکم دارد.
- ۵- حدود عرفات را با مرز هایش نام ببرید.

درس چهل و ششم

مستحبات وقوف در عرفات

مسئله اول: مستحب است دعای مخصوص هنگام رفتن بسوی عرفات و هنگام خروج از عرفات را که در بخش آداب حج آمده بخواند.

مسئله دوم: مستحب است غسل کند و دو نماز ظهر و عصر را با دو اقامه و یک اذان بخواند و این برای کسی است که در نمره خیمه زده باشد به تأسی از رسول خدا (ص).

مسئله سوم: باقی بودن بر وضو تا پایان وقوف در عرفات مستحب است.

مسئله چهارم: خواندن دعای عرفه امام حسین (ع) خواندن سوره‌های: قدر، فلق، ناس و آیت الکرسی را یکبار و خواندن اذکار: تکبیر، تهلیل، تحمید، تسبیح، حوقله و صلوات را صد بار مستحب است.

مسئله پنجم: پرداختن به توبه و استغفار و درود بر پیامبر و آل پاک او و توبه‌ی بسیار خالصانه به خدای بخشنده مستحبّ است.

تمرین درس چهل و ششم

- ۱- آنچه از مستحبات در مسئله اول درس آمده بنویسید.
- ۲- آنچه از مستحبات در مسئله دوم درس آمده بنویسید.
- ۳- آنچه از مستحبات در مسئله سوم آمده بنویسید.
- ۴- آنچه از مستحبات در مسئله چهارم آمده بنویسید.
- ۵- آنچه از مستحبات در مسئله پنجم آمده بنویسید.

درس چهل و هفتم

وقوف در مشعر

مسئله اول: وقوف در مشعر مانند وقوف در عرفات است و رکنی از ارکان حج تمتع که با ترک عمدی آن حج باطل می‌شود و تحقق آن نیاز به نیت و اخلاص دارد، مشعر در ۱۰ کیلومتری مکه و داخل حرم قرار گرفته، طول آن از مآزمین تا وادی محشر است.

مسئله دوم: قدر واجب وقوف در مشعر مانند قدر وقوف در عرفات مسمای وقوف است، نشسته باشد یا ایستاده، سواره یا پیاده و بهتر است ایستاده باشد.

مسئله سوم: وقوف در مشعر که بنام "مزدلفه" نیز یاد می‌شود، مانند: وقوف در عرفات دو وقت دارد، اختیاری و اضطراری، وقت اختیاری آن از طلوع فجر صادق شب عید است تا طلوع آفتاب و وقت اضطراری آن از طلوع آفتاب روز عید است تا زوال آفتاب روز عید.

مسئله چهارم: صاحبان اعدار چون: مریضان، پیرمردان، پیرزنان، لنگ و عاجز می‌توانند قبل از طلوع فجر بسوی منا کوچ کنند.

مسئله پنجم: کسی که وقوف اختیاری و اضطراری عرفات و مشعر را درک نکند حش باطل بوده بایستی عمره مفرده انجام دهد.

تمرین درس چهل و هفتم

- ۱- وقوف در مشعر را توضیح داده مدت آن را معین کنید.
- ۲- قدر واجب وقوف در مشعر چه مدت است؟
- ۳- وقت اختیاری و اضطراری مشعر را بیان کنید.
- ۴- وقت صاحبان اعدار چه زمان است؟ بیان کنید.
- ۵- کسی که هر دو وقت وقوفین را درک نکرده حکمش چیست؟

درس چهل و هشتم

مستحبات وقوف در مشعر

مسئله اول: مستحبّ است گفتن : «اللهم اعتق رقبتی من النار» و مستحب است با وضو و غسل بودن.

مسئله دوم: مستحبّ است استغفار و پرداختن به ذکر، دعا و یادکرد نعمتهای الهی و عظمت آزمونهای او.

مسئله سوم: مستحبّ است گفتن شهادتین، صلوات بر پیامبر و آل پاکش و نام بردن یک یک از ائمه اطهار^(ع) را به ویژه حضرت حجت روحی فداه.

مسئله چهارم: خواندن یک صد بار اذکار: تحمید، تکبیر، تسبیح و تهلیل را و دعا برای پدر، مادر، خویشان، بستگان و مؤمنان مستحبّ است.

مسئله پنجم: بر گرفتن ریگ دارای شرایط: موزون، به قدر سرانگشت، سرمه‌ای رنگ، باکره، نه سفید، نه سیاه و نه شکسته و هروله در وادی محسّر مستحبّ است.

تمرین درس چهل و هشتم

- ۱- آنچه در مسئله اوّل درس مستحب است را نام ببرید.
- ۲- آنچه در مسئله دوّم درس مستحب است را نام ببرید.
- ۳- آنچه در مسئله سوّم درس مستحب است را نام ببرید.
- ۴- آنچه در مسئله چهارم درس مستحب است را نام ببرید.
- ۵- آنچه در مسئله پنجم درس مستحب است را نام ببرید.

درس چهل و نهم

احکام وقوفین

مسئله اول: کسی که وقت اضطراری دو وقوف را درک کرده لکن وقوف اختیاری هر دو را از روی سهل انگاری و جهل تقصیری از دست داده حجّش باطل و گناهکار نیز می‌باشد والا حجّش صحیح و گناهکار نیست.

مسئله دوم: کسی که وقت اضطراری و اختیاری عرفات و مشعر را درک نکرده حجّش باطل بوده با همان احرامش عمره مفرده انجام دهد لکن از حجّ تمتّعش کفایت نمی‌کند.

مسئله سوم: کسی که وقت اختیاری عرفات و اضطراری مشعر را درک کرده یا برعکس در هر دو صورت حجّش صحیح و گناهکار نیست.

مسئله چهارم: کسی که فقط وقت اختیاری مشعر را درک کرده لکن وقت اختیاری و اضطراری عرفات را درک نکرده ظاهراً حجّش صحیح بوده قضاء ندارد، و اگر برعکس باشد همچنان حجّش صحیح است لکن اگر استطاعت دارد حجّش را تمام کرده بعد از حج عمره مفرده انجام دهد و سال آینده دوباره حج کند.

مسئله پنجم: کسی که فقط وقت اضطراری مشعرا درک کرده و هر دو وقت عرفات را از دست داده یا بر عکس اتفاق افتاده ظاهراً حجّش صحیح نبوده تبدیل به عمره مفرده می‌شود لکن سال آینده دوباره حج کند.

تمرین درس چهل و نهم

- ۱- مسئله اول را طرح کرده و جواب دهید.
- ۲- مسئله دوّم را طرح کرده و جواب دهید.
- ۳- مسئله سوّم را طرح کرده و جواب دهید.
- ۴- مسئله چهارم را طرح کرده و جواب دهید.
- ۵- مسئله پنجم را طرح کرده و جواب دهید.

درس پنجاهم

جدول اوقات وقوفین

حج صحیح است به طریق اولی	۱- درک دو وقت اختیاری و اضطراری عرفات و مشعر
حج صحیح است	۲- درک دو وقت اضطراری عرفات و مشعر و ترک هر دو وقت اختیاری
حج صحیح است لکن احوط اعاده است	۳- درک یک وقت اختیاری عرفات و ترک دو وقت مشعر
حج صحیح است بدون اعاده	۴- درک یک وقت اختیاری مشعر و ترک دو وقت عرفات
حج باطل و تبدیل عمره مفرده	۵- درک یک وقت اضطراری عرفات و ترک بقیه تماماً
حج باطل و تبدیل به عمره مفرده	۶- درک یک وقت اضطراری مشعر و ترک بقیه تماماً

تمرین درس پنجاهم

- ۱- صورت اول و دوم جدول اوقات وقوفین را شرح دهید.
- ۲- صورت سوم جدول اوقات وقوفین را شرح دهید.
- ۳- صورت چهارم جدول اوقات وقوفین را شرح دهید.
- ۴- صورت پنجم جدول اوقات وقوفین را شرح دهید.
- ۵- صورت ششم جدول اوقات وقوفین را شرح دهید.

درس پنجاه و یکم

احکام متفرقه عرفات و مشعر

مسئله اول: کسی که وقوف بین الطلوعین مشعر را عمداً ترک کند بایستی یک شتر کفّاره بدهد لکن حجّش صحیح است و اگر حکم را ندانسته یک گوسفند کفّاره دهد.

مسئله دوّم: کسی که وقوف اختیاری مشعر را به هر دلیل ترک کرده بایستی وقوف اضطراری آن را انجام دهد که از طلوع آفتاب تا ظهر روز عید باشد.

مسئله سوّم: کسی که وقوف اختیاری عرفات را به هر دلیل ترک کرده بایستی وقوف اضطراری آن را انجام دهد که قسمتی از شب عید باشد در عرفات

مسئله چهارم: کسی که عالماً یا عامداً قبل از غروب آفتاب از عرفات کوچ کند و صاحب عذر نباشد حجّش صحیح است لکن یک شتر پنج ساله کفّاره دارد

که در روز عید در منا قربانی کند و اگر قادر نیست هجده روز روزه بگیرد، در مکه یا شهر خودش.

مسئله پنجم: کسی که از عرفات قبل از غروب آفتاب کوچ کرده لکن پشیمان شد و برگشت کفاره ندارد و عین حکم است در کوچ سهوی و جهالتی.

تمرین درس پنجاه و یکم

- ۱- مسئله اول را طرح و حکم آن را بیان کنید.
- ۲- مسئله دوم را طرح و حکم آن را بیان کنید.
- ۳- مسئله سوم را طرح و حکم آن را بیان کنید.
- ۴- مسئله چهارم را طرح و حکم آن را بیان کنید.
- ۵- مسئله پنجم را طرح و حکم آن را بیان کنید.

درس پنجاه و دوم

اعمال منا

مسئله اول: منا سرزمینی است که در جهت طول آن مکه مکرمه قرار گرفته و در جهت مشعرش وادی محسر قرار دارد و از جهت عرض آن حدود مشخص ندارد لذا جایی که نمی‌داند از منا است یا خیر، می‌شود اعمال انجام داد.

مسئله دوم: در منا روز دهم که موسوم است به روز عید قربان و محل هجوم حاجیان، اعمال آن به تعقیب گفته می‌شود.

مسئله سوم: یکی از اعمال منا "رمی" جمره عقبه است که تفصیل آن در جایش خواهد آمد.

مسئله چهارم: یکی دیگر از اعمال منا "نحر" یا ذبح قربانی است که تفصیل آن در جایش خواهد آمد.

مسئله پنجم: یکی دیگر از اعمال منا "حلق" یا تراشیدن سر است که برای برخی تقصیر نیز جایز است که بعداً بحث می‌شود.

تمرین درس پنجاه و دوم

- ۱- منا چه جایی بوده حدود آن را مشخص کنید؟
- ۲- منا در چه روزی محل هجوم حاجیان است؟
- ۳- اولین عمل از اعمال منا را ذکر کنید؟
- ۴- دومین عمل از اعمال منا را ذکر کنید؟
- ۵- سومین عمل از اعمال منا را ذکر کنید؟

درس پنجاه و سوم

واجبات رمی

مسئله اول: "نیت" که عبارت از قصد عمل باشد در جمره عقبه اولین عمل منا و در تمام جمرات ثلاثه واجب است و بهتر است بر زبان جاری شود، یعنی بگوید: «رمی می‌کنم جمره عقبه یا جمرات دیگر را از فرض حَجَّةِ الاسلام واجب قربة الی الله» و چنانچه نایب باشد نام منوب عنه را بگوید و اگر مستحب است یا نذر و شبه نذر نام آنها را ببرد و کلمه حَجَّةِ الاسلام ساقط است.

مسئله دوم: رمی بایستی با "هفت" ریگ باشد و بنحوی باشد که پرتاب صدق کند، پس قرار دادن ریگ را بر جمره صحیح نیست.

مسئله سوم: پرتاب بایستی یکی یکی باشد، پس پرتاب یکجایی و جمعی درست نیست.

مسئله چهارم: اصابت بایستی به همان ضربه‌ای باشد که از پرتاب ایجاد شده نه این که نیروی پرتاب تمام شده باشد و ریگ به جمره بیفتد.

مسئله پنجم: رمی بایستی روز دهم بین طلوع آفتاب و غروب باشد آیا برای صاحبان اعدار که می‌توانند شبانه بعد از افاضه مشعر رمی نمایند.

تمرین درس پنجاه و سوم

- ۱- نیت چیست و چگونه محقق می‌شود؟
- ۲- رمی با چند ریگ و چگونه باشد؟
- ۳- پرتاب بایستی چگونه باشد؟
- ۴- استناد اصابت باید به چه باشد؟
- ۵- زمان رمی برای مختار و مضطرّ چه زمانی است؟

درس پنجاه و چهارم

احکام ریگها

مسئله اول: ریگها بایستی از منطقه حرم جمع‌آوری شود و بهتر است از مشعر باشد.

مسئله دوم: ریگها در عین حالی که حکم ریگ بر آنها صادق باشد؛ باکره، باشد یعنی: رمی نشده باشد.

مسئله سوم: طهارت در خود ریگها شرط نیست لکن مستحب است و همچنان بر رمی طهارت شرط نیست لکن استحباب دارد.

مسئله چهارم: از تمام طبقات که جدیداً ساخته‌اند می‌شود رمی کرد لکن بهتر از طبقه همکف است.

مسئله پنجم: شک در شمار ریگها در موقع قابل اعتنا ولی بعد از فراغ و شروع به عمل بعدی قابل اعتنا نیست.

تمرین درس پنجاه و چهارم

- ۱- ریگها از کجا باید جمع آوری شود؟
- ۲- ریگها دارای چه صفاتی باید باشد؟
- ۳- آیا طهارت در ریگها یا رامی شرط است؟
- ۴- حکم طبقات جدید ساخته شده در رمی چیست؟
- ۵- حکم شک در شمار ریگها چیست؟

درس پنجاه و پنجم

مستحبات رمی

مسئله اول: مستحب است ریگها سرخ، سفید و سیاه نباشد بلکه سرمه‌ای رنگ باشد.

مسئله دوم: مستحب است ریگ را بر انگشت ابهام قرار بدهد و با سبّابه پرتاب کند.

مسئله سوم: مستحب است گفتن: «اللهم هذه حصیاتی فاحصهن لی و ارفعهن فی عملی» (خداوندا! اینها ریگهای من هستند، پس آنها را به حساب من بگذار و در عملم قبولشان کن).

مسئله چهارم: مستحب است در هنگام رمی پشت به قبله باشد و هنگام برگشت دعای وارده را بخواند چنانکه در هنگام پرتاب دعای وارده را می‌خواند.

مسئله پنجم: مستحب است ریگها باندازه بند انگشت بوده موزون باشد نه خورد و نه بزرگ، و باقی مانده ریگها را در منا دفن کند.

تمرین درس پنجاه و پنجم

- ۱- رنگ ریگها چگونه باشد و چگونه نباشد؟
- ۲- شکل پرتاب ریگها چگونه باشد؟
- ۳- کدام دعا هنگام پرتاب مستحب است؟
- ۴- جهت رمی ما به کدام سمت باید باشد؟
- ۵- اندازه ریگها چقدر باشد؟ مشخص کنید.

درس پنجاه و ششم

قربانی

مسئله اول: قربانی کردن دومین عمل واجب در منا است که با نیت قربت و خلوص بایستی ذبح شود به ترتیبی که در سایر نیتها گفته شد.

مسئله دوم: حاجی می تواند در نحر شتر قربانی یا ذبح گاو و گوسفند کسی را نائب بگیرد و بهتر است خود نیز دست روی کارد گذاشته نیت کند.

مسئله سوم: اگر قربانی دارای شرایط یافت نشود، می شود آنچه میسر است را قربانی کند و چنانچه اصلاً یافت نشود یا نتواند خریداری نماید و کسی پول به او قرض هم ندهد ده روز روزه بگیرد، سه روز در مکه بطور پیاپی و هفت روز در وطن.

مسئله چهارم: قربانی اگر در ساحه منا میسر نشود و یا نگذارد در هر جا که حکومت مسلخ قرار داده ذبح کند و نمی شود در وطن قربانی کرد زیرا هیچ جا حرم نمی شود.

مسئله پنجم: مستحبّ است در وقت ذبح یا نحر بخواند: «وَجَّهت وجهی للذی فطر السماوات و الأرض حنیفاً مسلماً و ما أنا من المشرکین، انّ صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین لا شریک له و بذالك اُمرت و أنا اول المسلمین، اللهم منك و لك بسم الله و الله اکبر، اللهم تقبل منا»

تمرین درس پنجاه و ششم

- ۱- قربانی چندمین عمل منا بوده نیت آن چگونه است؟
- ۲- نحر یا ذبح قربانی نیابت پذیر است یا خیر؟
- ۳- اگر قربانی واجد شرایط یافت نشود چه کند؟
- ۴- محل قربانی اگر از منا خارج باشد کجا ذبح کند؟
- ۵- کدام دعا هنگام ذبح مستحب است؟ بنویسید.

درس پنجاه و هفتم

شرایط قربانی

مسئله اول: مستحبّ است قربانی از بین نرها انتخاب شود و فربه و بی عیب باشد.

مسئله دوم: مستحبّ است شتر یا گاو انتخاب شود اگر تمکن مالی باشد و الا گوسفند و بز.

مسئله سوم: قربانی بایستی لنگ، کور، خصی، گوش بریده، دندان پریده، پیر و بسیار لاغر نباشد.

مسئله چهارم: قربانی اگر شتر باشد وارد دو سال، اگر گاو باشد وارد سال سوم و اگر گوسفند باشد هفت ماه را و اگر بز باشد یک سال را تمام کرده باشد.

مسئله پنجم: مستحبّ است قربانی را سه قسمت کند: یکی را خودش بگیرد و دومی را به همسایگان بدهد و سومی را به فقرای قانع و معتر تأکیده شده و

مستحبّ است از گوشت قربانی خود حاجی نیز بخورد، لکن در شرایط موجود هیچ‌کدام را نمی‌توان عملی کرد و ضرور نیست.

تمرین درس پنجاه و هفتم

- ۱- در مسئله اول درس چه چیز برای قربانی گفته شده؟
- ۲- در مسئله دوم درس چه چیز برای قربانی گفته شده؟
- ۳- در مسئله سوم درس چه چیز برای قربانی گفته شده؟
- ۴- در مسئله چهارم درس چه چیز برای قربانی گفته شده؟
- ۵- در مسئله پنجم درس چه چیز برای قربانی گفته شده؟

درس پنجاه و هشتم

احکام قربانی

مسئله اول: آنچه در قربانی شرط بود در شتر، گاو، گوسفند و بز کفاره شرط نیست.

مسئله دوم: اگر قربانی حاجی گم شود و قربانی دوم را خریده ذبح کند و بعداً اولی پیدا شود، اگر اولی بهتر نیست همان دومی کافی است و اگر بهتر است آن را نیز ذبح کند.

مسئله سوم: اگر قربانی را پیدا نماید بایستی سوراخ بدهد و اگر یافت نشد از سوی مالکش در منا قربانی کند و اگر منا بسته شده باشد در مکه ذبح کند لکن مالک نمی‌شود.

مسئله چهارم: اگر قربانی را بوصف چاقی خریده باشد ولی لاغر برآید لازم نیست فسخ کند بلکه همان را ذبح کند و همچنین است در سایر صفات قربانی.

مسئله پنجم: بعد از ذبح قربانی چنانچه شک کند که قربانی وی واجد شرایط بوده یا خیر به شکش اعتنا نکند و همچنان در وکیلش هرگاه شک کند که قربانی واجد گرفته و ذبح کرده یا خیر چنانچه وکیل مورد وثوقش بوده به شک خود اعتنا نکند.

تمرین درس پنجاه و هشتم

- ۱- آیا شروط قربانی در حیوان کفاره هم شرط است؟
- ۲- اگر قربانی حاجی گم شود حکمش چیست؟
- ۳- قربانی پیدا شده حکمش چه خواهد بود؟
- ۴- اگر قربانی خلاف وصف برآمد حکم چیست؟
- ۵- شک حاجی در قربانی یا وکیل چه حکم دارد؟

درس پنجاه و نهم

حلق و تقصیر

مسئله اول: سوّمین عمل در منا "حلق" است برای کسانی که حج اولش می‌باشد یا مویش بافته یا بهم چسبیده باشد و "تقصیر" است برای زنها و نیز کسانی که حج اولش نیست مختاراند در حلق و تقصیر.

مسئله دوّم: حلق که عبارت از تراشیدن موی سر حاجی است با نیت و قصد قربت انجام می‌شود به همان ترتیب که در سایر نیتها گفتیم.

مسئله سوّم: حلق و تقصیر بایستی بعد از قربانی انجام شود و با حلق یا تقصیر تمام محرّمات احرام حج حلال می‌شود آلا سه چیز: زن، بوی خوش و شکار احرامی نه شکار حرّمی.

مسئله چهارم: حلق و تقصیر بایستی در منا و روز دهم انجام شود و چنانچه ضرورتی برای تأخیر باشد جواز تأخیر دارد چنان که می‌تواند شب عید حلق نماید.

مسئله پنجم: اگر حلق حاجی فراموش شود از روی جهل یا سهو به منا برگردد و حلق کند و آلا در مکه یا در وطن حلق نماید لکن موی خود را به منا بفرستد.

تمرین درس پنجاه و نهم

- ۱- حلق برای چه کسی و تقصیر برای چه کسی است؟
- ۲- حلق چیست و نیتش چگونه است؟
- ۳- با حلق چه چیز حلال می شود و چه چیز می ماند؟
- ۴- حلق یا تقصیر در کجا و کی انجام شود؟
- ۵- اگر از حاجی حلق ترک شود حکم چیست؟

مستحبات حلق

مسئله اول: مستحبّ است حلق یا تقصیر رو به قبله باشد.

مسئله دوم: مستحبّ است از طرف راست سر شروع شود.

مسئله سوم: مستحبّ است این دعا را بخواند: «اللّهم اعطنی بكل شعرة نوراً
یوم القيمة».

مسئله چهارم: مستحبّ است موی خود را در منا دفن کند.

مسئله پنجم: مستحبّ است ریش و سبیل خود را اصلاح کند و ناخنها را
بگیرد.

تمرین درس شصتم

- ۱- در مسئله نخست درس چه چیز مستحب است؟
- ۲- در مسئله دوّم درس چه چیز مستحب است؟
- ۳- در مسئله سوّم درس چه چیز مستحب است؟
- ۴- در مسئله چهارم درس چه چیز مستحب است؟
- ۵- در مسئله پنجم درس چه چیز مستحب است؟

درس شصت و یکم

بیتوته در منا

مسئله اول: بیتوته یعنی شب ماندن در منا دوازدهمین واجب از واجبات حج تمتع است که شبهای یازده و دوازده ذی‌الحجه انجام می‌گیرد که اصطلاحاً "بیتوته" یا "مُییت" گفته می‌شود.

مسئله دوم: زمان بیتوته واجب از اول شب تا نیمه آن است و یا از نصف شب تا طلوع خورشید.

مسئله سوم: منظور از بیتوته ماندن در منا است چه خواب یا بیدار فرق نمی‌کند و اگر بیتوته را عمداً ترک کند یک گوسفند کفاره دارد.

مسئله چهارم: کسی که تا غروب روز سیزدهم در منا باقی مانده باشد لازم است شب سیزدهم را نیز بیتوته کند و همچنان کسانی که در حال احرام از شکار و زن پرهیز نکرده نیز بیتوته شب سیزدهم را ترک نمی‌تواند.

مسئله پنجم: حاجی می تواند آیام تشریق را در منا بماند لکن بعد از ظهر یا زوال روز دوازدهم از منا خارج شود نه قبل از زوال.

تمرین درس شصت و یکم

- ۱- بیتوته چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- زمان بیتوته چه زمانها است؟
- ۳- منظور از بیتوته چیست؟ روشن کنید.
- ۴- برای چه کسانی بیتوته شب سیزدهم واجب است؟
- ۵- حاجی کی می تواند از منا کوچ کند؟

درس شصت و دوم

رمی جمار ثلاثه

مسئله اول: منظور از رمی جمار ثلاثه: جمره اولی، وسطی و عقبه است که در ایام تشریق، یعنی: یازده و دوازده ذی الحجة انجام می شود و نیز کسی که شب سیزدهم در منا می ماند بایستی روز سیزدهم را نیز رمی نماید.

مسئله دوم: در رمی جمار ثلاثه ترتیب شرط است، یعنی: اول جمره اولی، سپس جمره وسطی و در آخر جمره عقبه را رمی نماید و اگر خللی پیش آورد اعاده لازم است و نیز رمی بایستی در روز باشد الا صاحبان عذر.

مسئله سوم: به هر جمره هفت ریگ زده می شود که جمعاً بیست و یک ریگ در هر روز می شود و چنانچه روز سیزدهم را بماند با جمره عقبه روز دهم جمعاً هفتاد ریگ می شود و بدون روز سیزدهم چهل و نه ریگ.

مسئله چهارم: اگر حاجی در مکه در یکی از جمرات ریگهای کم زده باشد چنانچه از چهار ریگ به بعد بوده همان را کامل کند و اعاده بعدها لازم نیست و الا اعاده لازم است.

مسئله پنجم: اگر رمی جمار ثلاثه را فراموش کرده بایستی قضاء کند و اگر به مکّه برگشته برگردد و اگر آیام تشریق را از دست داده یا به وطن رفته بایستی سال آینده کسی را نایب کرده رمی جمار را تدارک کند.

تمرین درس شصت و دوّم

- ۱- منظور از رمی جمار ثلاثه چیست؟
- ۲- ترتیب جمار ثلاثه را بیان کنید.
- ۳- مجموع ریگها چند می شود؟
- ۴- اگر ریگ کم زده باشد حکم چیست؟
- ۵- حکم ترک جمار ثلاثه چیست؟

درس شصت و سوم

برگشت به مکه

مسئله اول: در برگشت از منا و مراجعت به مکه شریف اولین کار و عمل واجب "طواف زیارت" است که مانند طواف عمره است در تمام احکام خود و فقط نیت تغییر می کند لکن بقیه دستورات همان دستورات طواف عمره است.

مسئله دوم: بعد از طواف زیارت دو رکعت "نماز طواف" زیارت واجب است که بهمان شکل نماز طواف عمره تمتع است بدون کم و کاستی، فقط نیت تغییر می کند نه سایر دستورات.

مسئله سوم: بعد از نماز طواف زیارت، "سعی" بین صفا و مروه واجب است با همان روش و شرایط که در عمره تمتع خواندیم فقط با تغییر نیت تمام دستورات عمل می شود اما تقصیر ندارد و با این کار بوی خوش و شکار نیز حلال می شود الا زن.

مسئله چهارم: بعد از سعی "طواف نساء" یا حج نساء واجب است که به ترتیب طواف زیارت انجام می شود بدون کم و کاست، فقط با تغییر نیت.

مسئله پنجم: بعد از طواف نساء نماز طواف واجب است بترتیبی که در نماز طواف زیارت گفتیم فقط با تغییر نیت، و با این اعمال پنجگانه بعد از برگشت به مکه (طواف زیارت، نماز طواف، سعی، طواف نساء و نماز آن) تمتع جنسی نیز حلال می‌شود.

تمرین درس شصت و سوم

- ۱- اولّین عمل واجب بعد از برگشت از منا چیست؟
- ۲- دومین عمل واجب بعد از برگشت از منا چیست؟
- ۳- سومین عمل واجب بعد از برگشت از منا چیست؟
- ۴- چهارمین عمل واجب بعد از برگشت از منا چیست؟
- ۵- پنجمین عمل واجب بعد از برگشت از منا چیست؟

درس شصت و چهارم

احکام متفرقه

مسئله اول: مستحب است در مناسه شب را بماند و آنرا بر خروج مقدم کند حتی از طواف مستحبی و لازم است زیاد بیاد خدا باشد درین مکان و در ایام تشریق.

مسئله دوم: گفتن تکبیرات بعد از پانزده نماز که پانزدهم صبح سیزدهم می شود و آن اینست: «الله اکبر، الله اکبر و لا اله الا الله، الله اکبر والله الحمد، الله اکبر علی ما هدانا، الله اکبر علی ما رزقنا من بهیمة الأنعام و الحمد لله علی ما ابلانا».

مسئله سوم: خواندن نماز در مسجد خیف که برابر است با هفتاد سال نماز و گفتن تسبیح و حمد خدا را کردن که در این مسجد انبیاء نماز خوانده و شأن بالایی دارد.

مسئله چهارم: ترک عمدی بیتوته هر شب یک گوسفند کفاره دارد ولی ترک سهوی یا فراموشی آن کفاره ندارد و در صورت اول نیز حجش باطل نیست.

مسئله پنجم: اطفال، بیمار، پرستار و کسی که قبل از رسیدن شب منا را به قصد مکه ترک کرده و مشغول طواف شده می‌توانند بیتوته نکنند.

تمرین درس شصت و چهارم

- ۱- در مسئله اول درس چه چیز مستحب است؟
- ۲- تکبیرات را بنویسید و بعد از چه باید باشد؟
- ۳- مسجد خیف و آداب آن را بنویسید.
- ۴- کفاره ترک عمدی بیتوته را بنویسید.
- ۵- چه کسانی از بیتوته معافند؟

درس شصت و پنجم

صدّ حاجی

مسئله اوّل: صدّ حاجی عبارت از "منع" حاجی است از سوی هر کسی باشد، دزد، دشمن، حکومت یا اختطاف‌چیها و این در زمانی صادق است که حاجی احرام را بسته و پس از آن منع شده، چنین شخصی "مصدود" گفته می‌شود.

مسئله دوّم: حاجی مصدود در همان جا قربانی کرده از احرام خارج می‌شود و آنچه بر او حرام شده بود حلال می‌شود و احوط این است که حلق یا تقصیر به قصد تحلیل را نیز انجام دهد.

مسئله سوّم: حج حاجی مصدود با قربانی، تقصیر و حلق در صورتی که سال اوّل استطاعتش باشد و دیگر استطاعت جدید نداشته باشد ساقط می‌شود.

مسئله چهارم: حاجی مصدود اگر می‌تواند مسیرش را تغییر دهد انجام دهد و الاّ حکم صد بر او جاری می‌شود.

مسئله پنجم: اگر صدّ حاجی تا پایان ذیحجه دوام نیابد می تواند مناسک خود را انجام دهد و آلا حکم مصدود بر او جاری می شود.

تمرین درس شصت و پنجم

- ۱- صد حاجی چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- حاجی مصدود چه باید بکند؟
- ۳- حج حاجی مصدود چگونه ساقط می شود؟
- ۴- حاجی مصدود اگر قادر بر تغییر مسیر است چه کند؟
- ۵- صدّ حاجی تا کی صادق است؟ بیان کنید.

درس شصت و هشتم

حصرِ حاجی

مسئله اول: حصرِ حاجی عبارت از "بیماری" حاجی است که بر اثر مرض که از موانع داخلی بحساب می‌آید از اتمام حج عاجز شود نه موانع خارجی، نظیر: دشمن، دزد و حکومت.

مسئله دوم: حاجی محصور قربانی خود را اگر در احرام عمره تمتع است به مکه می‌فرستد و اگر در احرام حج تمتع است به منا می‌فرستد تا ذبح یا نحر گردد و تحلیل شود.

مسئله سوم: اگر در عمره مفرده است نیز قربانی خود را با رفقاییش به منا می‌فرستد تا ذبح شده از احرام خارج گردد، لکن در این دو مسئله زن بر او حلال نمی‌شود تا این که کسی را نایب بگیرد و طواف نساء را از سوی او بجا آورد لکن در عمره مفرده مستحبّه چنین نیابت و توکیلی لازم نیست.

مسئله چهارم: اگر حاجی از وقوف عرفات و مشعر محصور شود با ذبح قربانی تحلل می‌یابد به جز زن که بایستی اعمال حج را بجا آورد و اگر فقط از یک موقف محصور شده چیزی بر او نیست.

مسئله پنجم: اگر بیماری تا پایان اعمال منا ادامه یافت، اگر قادر به قضاء شد خودش انجام دهد و آلا برای ذبح و رمی نایب بگیرد و با حلق یا تقصیر تحلل می‌یابد.

تمرین درس شصت و ششم

- ۱- حصر چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- حاجی محصور چه باید بکند؟
- ۳- حاجی محصور در عمره مفرده چه کند؟
- ۴- حاجی محصور از وقوفین چه کند؟
- ۵- حاجی محصور تا آخر اعمال منا چه کند؟

درس شصت و هفتم

حج افراد

مسئله اول: حج افراد حج کسانی است که از مکه فاصله کم دارد، یعنی: از شانزده فرسخ (۹۰ کیلومتر) کمتر فاصله دارد، به عبارت دیگر: حج افراد حج ساکنین مکه یا نزدیکان مکه‌اند.

مسئله دوم: احرام حج افراد از خانه حاجی است و با تلبیه محقق می‌شود و کسانی که خانه‌اش در مکه است بهتر است از ادنی‌الحل یعنی: میقات‌هایی که نزدیک است به مکه احرام ببندد.

مسئله سوم: در حج افراد می‌شود طواف حج و سعی را قبل از وقوف عرفات و مشعر انجام داد لکن طواف نساء را به تأخیر بیندازد.

مسئله چهارم: در حج افراد، قربانی کردن واجب نیست لکن مستحب است.

مسئله پنجم: در حج افراد، وقوفین، اعمال منا، سعی، طواف، نماز طواف و طواف نساء مانند همان اعمال است که در حج تمتع گفته شده است.

تمرین درس شصت و هفتم

- ۱- حج افراد برای چه کسانی واجب است؟
- ۲- احرام حاجی افراد از کجاست؟ روشن کنید.
- ۳- حاجی مفرد چه کار می‌تواند از تقدم و تأخر اعمال؟
- ۴- حاجی مفرد قربانی دارد یا خیر؟
- ۵- صورت اعمال در حج افراد فرق دارد یا خیر؟

درس شصت و هشتم

حج قران

مسئله اول: حج قران مانند حج افراد حج نزدیکان مکه است، یعنی: کسانی که ساکن مکه‌اند یا کمتر از شانزده فرسخ (۹۰ کیلومتر) از مکه قرار دارند.

مسئله دوم: احرام حج قران با همراه کردن قربانی است از منزل و بدین لحاظ قران گوید که گویا قربانی با حاجی از خانه قرین او است.

مسئله سوم: تحقق احرام حاجی در حج قران تقلید و اشعار است، تقلید عبارت از آویختن کفش خود است بگردن قربانی و اشعار عبارت از: خونی کردن کوهان شتر قربانی است از سمت راست کوهان و خوب است تلبیه هم بگویند.

مسئله چهارم: در حج قران نیز می‌تواند طواف را از عرفات و مشعر مقدم کند آلا طواف نساء، مانند حج افراد.

مسئله پنجم: حج قران قربانی داشته همانطور که از خانه با خود آورده در منا ذبح یا نحر کند.

تمرین درس شصت و هشتم

- ۱- حج قران بر چه کسانی واجب است؟
- ۲- احرام حج قران با چه چیز بسته می شود؟
- ۳- تقلید و اشعار چیست؟ روشن کنید.
- ۴- کدام اعمال را می شود مقدم بر وقوفین کرد؟
- ۵- در حج قران قربانی است یا خیر؟

درس شصت و نهم

حج قران، افراد و تمتع

مسئله اول: حج قران از حج افراد در همراه کردن قربانی و تلبیه متمایز و فرق می‌شود. که احرام حاجی مفرد با تلبیه از خانه حاجی است ولی احرام حج قران با تقلید و اشعار و حمل قربانی.

مسئله دوم: فرق هر دو حج با حج تمتع در این است که عمره هر دو بعد از آنها است ولی عمره حج تمتع قبل از حج است.

مسئله سوم: در حج تمتع و قران قربانی است لکن در حج افراد قربانی نیست و در تمتع حج آن بستگی دارد به تقدم عمره تمتع لکن در افراد و قران چنین نیست.

مسئله چهارم: حج تمتع تبدیل به عمره مفرده می‌شود لکن حج قران و افراد تبدیل به مفرده نمی‌شود و در دو حج می‌شود طواف و سعی را مقدم کرد بر وقوفین لکن در تمتع چنین نیست.

مسئله پنجم: حج تمتع حج دوره‌ها است و حج قران و افراد حج نزدیک‌ها.

تمرین درس شصت و نهم

- ۱- حج قران از حج افراد در مسئله نخست درس چه فرقی دارد؟
- ۲- فرق هر دو با حج تمتع در مسئله دوم درس چیست؟
- ۳- فرق حج تمتع و حج قران از حج افراد چیست؟
- ۴- این سه حج در قبال عمره مفرده چه فرقی دارد؟
- ۵- فرق دیگر دو حج قران و افراد با حج تمتع در چیست؟

درس هفتم

عمره مفرده

مسئله اول: عمره بر دو قسم است: یکی عمره تمتّع و دیگری عمره مفرده، از عمره تمتّع بحث شد لکن عمره مفرده باقی است که اکنون بحث می‌کنیم:

مسئله دوم: در عمره مفرده مستحب است که انسان هرگاه وارد مکه شود بایستی احرام ببندد و عمره انجام دهد، زیرا: تحیت بیت الله الحرام "طواف" است چنانکه تحیت مؤمن "سلام" و تحیت مسجد "نماز" است.

مسئله سوم: در یکجا عمره مفرده واجب است و آن برای کسی است که خانه‌اش در کمتر از ۱۶ فرسخی مکه است و به حج افراد می‌آید، اگر چه حج این شخص حجة‌الأفراد است لکن عمره جزء حج نبوده بایستی انجام شود و به همین خاطر "عمره مفرده" گوید.

مسئله چهارم: عمره مفرده را می‌شود بعد از حج تمتع نیز انجام داد که درین سالها معمولاً حجاج از مسجد تنعیم احرام می‌بندد برای عمره مفرده لکن متوجه باشند که یک قسمت مسجد خارج حرم است.

مسئله پنجم: احرام عمره مفرده از یکی از میقات‌های معروفه بسته می‌شود لکن از مسجد تنعیم نیز ممکن است با تذکری که در مسئله چهارم داده شد.

تمرین درس هفتادم

- ۱- عمره بر چند قسم است؟ بیان کنید.
- ۲- عمره واجب است یا مستحب؟
- ۳- به چه کسی عمره مفرده واجب می‌شود؟
- ۴- آیا می‌شود بعد از حج عمره مفرده انجام داد؟
- ۵- احرام عمره مفرده از کجاهاست؟

درس هفتاد و یکم

حج زنان

مسئله اول: در زنی که برایش حج واجب شده اذن شوهر شرط نیست بلکه با منع شوهر نیز می‌تواند حج برود مشروط به اینکه از خطر مصئون باشد. شاید این فتوی به نظر بعید بیاید، لازم است سند آن را اشاره کنم:

ابن عمّار از امام ششم^(ع) درباره زنی پرسید که بدون سرپرست حج می‌رود، حضرت در جواب فرمود: «لا بأس، تَخْرُجُ مع قوم ثقات» (اگر با گروه مورد اطمینان برود باکی ندارد).

و نیز از اما صادق^(ع) نقل شده که از حضرت درباره زنی پرسیده شده که شوهرش اجازه نمی‌دهد، حضرت فرمود: «تَحْجُ، من لم يأذن لها»^۲ (زنی که برایش اذن داده نشده حج می‌کند).

۱_ وسائل الشیعه، ج ۸، ابواب وجوب حج، باب ۵۸، ح ۳، ص ۱۰۹.

۲_ وسائل الشیعه، ج ۸، ابواب وجوب حج، باب ۵۸، ح ۴، ص ۱۱.

تمرین درس هفتاد و یکم

- ۱- آیا اذن شوهر در حج واجب زن شرط است؟
- ۲- آیا زن می‌تواند با منع شوهر حج برود؟
- ۳- حدیث اول از کی نقل شده است و با چه محتوا؟
- ۴- حدیث دوم از کی نقل شده است و با چه محتوا؟
- ۵- آدرس دو حدیث را ذکر کنید.

درس هفتاد و دوم

احکام زنان در حج (۱)

مسئله اول: همراه داشتن زن کسی را به عنوان محرم در سفر حج شرط نیست مشروط به این که اطمینان زن حاصل شده باشد و نوعاً بتواند زنها تنها در آن سفر حج نمایند.

مسئله دوم: زنی که از خود جرئت، جسارت و قدرت سفر تنهایی را ندارد در استطاعت او نیز بودن همراه و بودجه او شرط است.

مسئله سوم: زنی که تنها می‌تواند در سفر حج برود که نوعاً در چنین سفرها از کشورهای مطمئن و منظم می‌توانند که زنها تنها سفر کنند مستطیع می‌شود در صورتی که دیگر شرایط استطاعت را دارا باشد.

مسئله چهارم: زن می‌تواند مهریه‌اش را از شوهرش مطالبه کند تا مستطیع شود و بعد از پرداخت به حج برود.

مسئله پنجم: زن می‌تواند هدیه را بپذیرد و مستطیع شود، حتی اگر شوهرش موافقت نکند و اذن ندهد می‌تواند به حج برود در صورتی که کشورش شرایطی که در بالا ذکر شد را داشته باشد.

تمرین درس هفتاد و دوم

- ۱- همراه داشتن زن کسی را به حیث محرم در حج چگونه است؟
- ۲- کدام زن می‌تواند تنها مستطیع شود؟ توضیح دهید.
- ۳- آیا زن می‌تواند مهریه‌اش را بخاطر مستطیع شدن مطالبه کند؟
- ۴- آیا زن می‌تواند هدیه را قبول کند بخاطر مستطیع شدن؟
- ۵- همراه داشتن زن، کسی را در کجاها لازم است؟

درس هفتاد و سوم

احکام زنان در حج (۲)

مسئله اول: زن می‌تواند لباس دوخته بپوشد آلا دست‌کش و چهره‌بند (نقاب).

مسئله دوم: زن می‌تواند زیور بپوشد آن دسته از زیورهایی که معمولی و عرف است.

مسئله سوم: زن می‌تواند در ایام حج بخاطر عادت نشدن قرص مصرف کند.

مسئله چهارم: زن می‌تواند در حال حیض از میقات احرام ببندد.

مسئله پنجم: زن می‌تواند سعی صفاء و مروه را در حال حیض انجام دهد نه طواف را.

تمرین درس هفتاد و سوم

- ۱- حکم زن در قبال لباس دوخته چیست؟
- ۲- حکم زن در قبال زیور آلات چیست؟
- ۳- حکم زن در قبال مصرف قرص چیست؟
- ۴- حکم احرام زن در حال حیض از میقات چیست؟
- ۵- حکم سعی زنها در حال حیض او چیست؟

درس هفتاد و چهارم

احکام زنان در حج (۳)

مسئله اول: زنی که در حال طواف حیض می شود فوراً از مسجد خارج شود، اگر شوط چهارم بوده بعد از پاک شدن تکمیل کند و آلا از سرگیرد.

مسئله دوم: زنی که می ترسد تا منتظر پاک شدن بماند از وقوف عرفات و مشعر می ماند بایستی نیت خود را به حج افراد برگرداند و پس از آن عمره مفرده انجام دهد و از حَجَّةِ الاسلام او کفایت می کند.

مسئله سوم: زنی که خوف دارد اگر منا برود بر اثر خوف از عادت از طواف زیارت، طواف نساء و سعی باز می ماند می تواند تمام این پنج عمل را قبلاً انجام بدهد و سپس بسوی وقوفین و منا برود.

مسئله چهارم: مستحاضه قلیله می تواند با غسل روزانه طواف نماید.

مسئله پنجم: مستحاضه کثیره با یک غسل می‌تواند طواف و با غسل دوم نماز طواف را بخواند.

تمرین درس هفتاد و چهارم

- ۱- زنی که در حال طواف حیض می‌شود چه باید بکند؟
- ۲- محتوای مسئله دوم را طرح کرده بیان کنید.
- ۳- محتوای مسئله سوم را طرح کرده بیان کنید.
- ۴- حکم مستحاضه قلیله در طواف چیست؟
- ۵- حکم مستحاضه کثیره در طواف چیست؟

درس هفتاد و پنجم

حج اطفال

مسئله اول: حج اطفال اعم از دختر یا پسر قبل از احتلام یا عادت صحیح است و می‌شود حج مستحبی انجام داد لکن بعد از مشاهده شدن علائم بلوغ در آنها و توقّر سایر شرایط حجة الاسلام حج واجب نیز به آنها واجب می‌شود و از حجة الاسلامش کفایت می‌کند.

مسئله دوم: اگر کودک خودش می‌تواند نیت کند و تلبیه بگوید ولو با تلقین چنین کند و اگر نمی‌تواند از سوی او نیت کند و تلبیه بگوید و حجّش صحیح است.

مسئله سوم: اطفال از جایی که اولیائشان مُحرم می‌شوند مُحرم می‌گردند و مواظب آنها باشند که محرمات احرام را مرتکب نشوند و اگر مرتکب شدند کفاره بدوش اولیاء است.

مسئله چهارم: کودک را در طواف می‌تواند به کولش بکشد یا در آغوش بگیرد در غیر این صورت در مقام به جای آنها جداگانه نماز بگذارد و در منا جداگانه قربانی کند.

مسئله پنجم: اگر اطفال بعد از وقوف مشعر الحرام بالغ شوند از حَجَّة الاسلامش کفایت می‌کند و چنانچه اشتباه در تطبیق شده باشد نیز چنین است.

تمرین درس هفتاد و پنجم

- ۱- حج اطفال غیر بالغ چه حکم دارد؟
- ۲- نیت و تلبیه اطفال چگونه باید گفته شود؟
- ۳- احرام اطفال از کجا پوشانده می‌شود؟
- ۴- اعمال کودک در طواف، نماز و سعی چگونه است؟
- ۵- در طفلی که بعد از مشعر بالغ می‌شود حکم چیست؟

درس هفتاد و ششم

حج نائِب

مسئله اوّل: زن و مرد می‌تواند از همدیگر نائِب شوند و تشابه در جنسیت شرط نیست ولو این که صروره باشند ولی بهتر است صروره نایب نشود.

مسئله دوّم: زن صروره از مرد صروره نمی‌تواند نایب شود، صروره به حاجیی گفته می‌شود که حج اوّلش باشد.

مسئله سوّم: اگر نایب بعد از احرام و دخول احرام بمیرد از حجّش کفایت می‌کند و از عهده منوب‌عنه ساقط است.

مسئله چهارم: در نیابت، بلوغ، حرّیت، آگاهی به احکام حج ولو توسط راهنما، توانایی جسمی، صحّت و فراغت ذمه‌اش از حج دیگر شرط است.

مسئله پنجم: در حج واجب از یک نفر می‌شود نایب شد نه بیشتر از آن لکن در حج مستحبّی می‌شود از چند نفر نایب شد.

تمرین درس هفتاد و ششم

- ۱- آیا در نایب تشابه در جنسیت شرط است؟
- ۲- سروره کیست و در کجا نمی تواند نایب شود؟
- ۳- مرگ نایب در کجا موجب سقوط تکلیف است؟
- ۴- در نایب چه چیز شرط است؟ ذکر کنید.
- ۵- نیابت از چند نفر در کجا صحیح و در کجا باطل است؟

درس هفتاد و هفتم

احکام نایب

مسئله اول: اگر نایب بعد از وقوف در مشعرالحرام بمیرد نیابتش صحیح و از حَجَّةِ الاسلام منوب عنه کفایت می کند و مستحق تمام اجرت می باشد.

مسئله دوم: نایب می تواند زیادی هزینه حج نیابتی را برگرداند و می تواند کمی آن را مطالبه نماید و می تواند ندهد و نگیرد.

مسئله سوم: نایب بایستی طبق قرارداد خودش با نایب گیرنده عمل کند و آلا اجرت را مالک نیست.

مسئله چهارم: نایب نمی تواند نایب بگیرد لکن در عجز حین عمل بدون پیش بینی قبلی می تواند کسی را نایب بگیرد و در آن صورت هزینه نیابت بدوش نایب است.

مسئله پنجم: اگر حج نایب طبق نظر مجتهدش باطل و طبق نظر مجتهد منوب‌عنه صحیح یا بالعکس باشد، ملاک نظر مجتهد نایب است.

تمرین درس هفتاد و هفتم

- ۱- مرگ نایب در کجاها موجب صحّت است؟
- ۲- هزینه زیادی یا کمی نیابت حکمش چیست؟
- ۳- نایب در کدام صورت اجرت را مستحق نیست؟
- ۴- آیا نایب می‌تواند نایب بگیرد؟ روشن کنید.
- ۵- در اختلاف نظر مجتهد نایب و منوب‌عنه حکم چیست؟

درس هفتاد و هشتم

احکام دیگر نایب

مسئله اول: اگر نایب حجّش را توسط جماع قبل از مشعرالحرام باطل کند حج را تمام کرده سال دیگر حج نماید و کفّاره شتر را هم خودش بدهد.

مسئله دوم: می‌شود در حج مستحبّی چند نفر از یک نفر نایب شوند و در حج واجب نیز می‌تواند یکی از حج نذر و دیگری از عهد یا قسم یک شخص نایب شوند حتی از حجة الاسلام در صورتی که شخص، عاجز، بیمار یا پیر و افتاده شده باشد.

مسئله سوم: نیابت از زنده و مرده و واجب و مستحب صحیح است در صورتی که شرایط ذکر شده در مسائل قبلی مهیّا باشد.

مسئله چهارم: مستحب است بعد از اعمال واجب از سوی پدر، مادر، حق داران، انبیاء، شهداء، به ویژه دوازده امام^(ع) حج نیابتی انجام دهد.

مسئله پنجم: کسی که نایب شد مستحب است بعد از انجام اعمال واجب نیابتی عمره‌ای برای خودش انجام دهد.

تمرین درس هفتاد و هشتم

- ۱- بطلان حج نایب توسط جماع چه حکم دارد؟
- ۲- تعدّد در نیابت چه حکم دارد؟ روشن کنید.
- ۳- نیابت از زنده و مرده واجب و مستحب چه حکم دارد؟
- ۴- از چه کسانی حج نیابتی مستحب است؟
- ۵- نایب برای خود بعد از حج نیابتی چه کند؟

درس هفتاد و نهم

حدیث نیابت

امام صادق (ع) در جواب کسی که از حج نیابتی پرسش کرده فرموده:

«لِلَّذِي يَحُجُّ عَنِ الرَّجُلِ أَجْرٌ وَ ثَوَابٌ عَشْرَ حَجَجٍ وَ يَغْفِرُ لَهُ وَ لِأَيِّهِ وَ لِأُمِّهِ وَ لِابْنِهِ وَ لِابْنَتِهِ وَ لِأَخِيهِ وَ لِأَخْتِهِ وَ لِعَمِّهِ وَ لِعَمَّتِهِ وَ لِخَالَهِ وَ لِخَالَتِهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ»^۱.

- برای کسی که از سوی کسی دیگر حج می‌گذارد ده برابر یک حج اجر و ثواب است، خود او، پدر، مادر، پسر، دختر، برادر، خواهر، عمو، عمّه، ماما و خاله‌اش بخشیده می‌شوند. خداوند بسی بخشایش‌گر است.

۱- وسائل الشیعه، ج ۸، ابواب النیابة فی الحج، باب ۱، ح ۶، ص ۱۱۶.

تمرین درس هفتاد و نهم

- ۱- حدیث از کدام امام (ع) نقل شده؟
- ۲- حدیث در چه زمینه نقل شده؟
- ۳- حدیث جوابیه است یا خیر؟
- ۴- ثواب برای چه کسانی داده شده؟
- ۵- غیر از ثواب برای نائب چه چیز است؟

آثار چاپ شده:

- ۱- تفکر و تعقل پاسخگوی پندار خرافات.
- ۲- المختصر-تلخیص اصول المظفر(ره) (چاپ دوّم)
- ۳- افغانستان در آزمون زمان.
- ۴- در کلاس عقاید (چاپ سوّم)
- ۵- نیمرخى از حادثه عاشورا (چاپ دوّم)
- ۶- دروس فى علم الرجال (چاپ دوّم)
- ۷- دروس فى علم الدرايه (چاپ دوّم)
- ۸- مهدى خویشاوند جهان (چاپ پنجم)
- ۹- جایگاه اهل البیت^(ع) در سوره هل اتى (چاپ دوّم)
- ۱۰- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیهى مباحله.
- ۱۱- شیخ الائمه (نگاهی گذرا به زندگی امام جعفر الصادق^(ع)). (چاپ دوّم)
- ۱۲- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیهى انفاق (چاپ دوّم)

- ۱۳- جایگاه اهل البیت (ع) در آیة‌ی نور (چاپ دوم)
- ۱۴- شب سرنوشت (تفسیر سوره مبارکه قدر) (چاپ دوم)
- ۱۵- رفع اتهام (مباحث کاربردی و راهبردی) (چاپ دوم)
- ۱۶- رساله آموزشی احکام (مسائل نماز).
- ۱۷- رساله آموزشی احکام (مسائل وصیت).
- ۱۸- رساله آموزشی احکام (مسائل خرید و فروش).
- ۱۹- رساله آموزشی احکام (مسائل مضاربه و شرکتها).
- ۲۰- رساله آموزشی احکام (مسائل بانوان).
- ۲۱- رساله آموزشی احکام (مسائل حقوق).
- ۲۲- رساله آموزشی احکام (مسائل خمس).
- ۲۳- رساله آموزشی احکام (مسائل هبه و تملیک).
- ۲۴- رساله آموزشی احکام (مسائل جمعه و جماعت).
- ۲۵- رساله آموزشی احکام (مسائل زکات).
- ۲۶- رساله آموزشی احکام (مسائل طهارت).
- ۲۷- رساله آموزشی احکام (آداب حج).
- ۲۸- رساله آموزشی احکام (مسائل تقلید).
- ۲۹- رساله آموزشی احکام (مناسک حج).
- ۳۰- رساله آموزشی احکام (مسائل روزه).
- ۳۱- رساله آموزشی احکام (مسائل پاکی و ناپاکی).
- ۳۲- عطای الهی (تفسیر سوره مبارکه کوثر).
- ۳۳- انسان در مسیر خسران (تفسیر سوره مبارکه عصر).

۳۴- خداوند یکتا (تفسیر سوره مبارکه توحید).

۳۵- شهید مزاری(ره)-سلسله سخنرانیهای معظم له در سالیادهای آن شهید و یارانش.

آثار در دست چاپ:

- ۱- ده سخن.
 - ۲- اخلاق اجتماعی اسلام (تفسیر سوره حجرات).
 - ۳- قریه های ظاهره.
 - ۴- گوهر و حقیقت دین.
 - ۵- قلمروهای دین.
 - ۶- وصایای امیرالمؤمنین (ع).
 - ۷- شرح خطبه‌ی غراء.
 - ۸- جغرافیای افغانستان.
 - ۹- فقه الاحکام در پنج جلد (کتاب الصلاة).
- (تقریرات خارج فقه مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی علوی گرگانی
دام ظلّه العالی)

- ۱۰- نصوص عاشورا در دو جلد.
- ۱۱- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیه‌ی تطهیر.
- ۱۲- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیه‌ی مودت.
- ۱۳- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیه‌ی ولایت.
- ۱۴- جایگاه اهل البیت^(ع) در آیه‌ی سابقون.
- ۱۵- نظام فکری و عملی شیعه.
- ۱۶- سیره رسول اکرم^(ص).
- ۱۷- درس‌های اخلاق.
- ۱۸- شرح خطبه اشباح.
- ۱۹- شرح خطبه متقین.
- ۲۰- شرح خطبه قاصعه.
- ۲۱- شرح خطبه یکم.
- ۲۲- شرح خطبه مسجد فاطمه^(س).
- ۲۳- شرح خطبه فدکیه فاطمه^(س).
- ۲۴- نظارت عمومی جامعه (امر به معروف و نهی از منکر)
- ۲۵- توسل.
- ۲۶- شبهات مدرن در بستر عاشورا.
- ۲۷- تحقیق فی الخمس (در سه جلد تا کنون)
- ۲۸- خارج الاصول (در سه جلد تا کنون)